

Academia Bârlădeană

Anul XXV, 3(76), Trimestrul 3, 2019

Revistă editată de
Societatea literar-culturală
Academia Bârlădeană

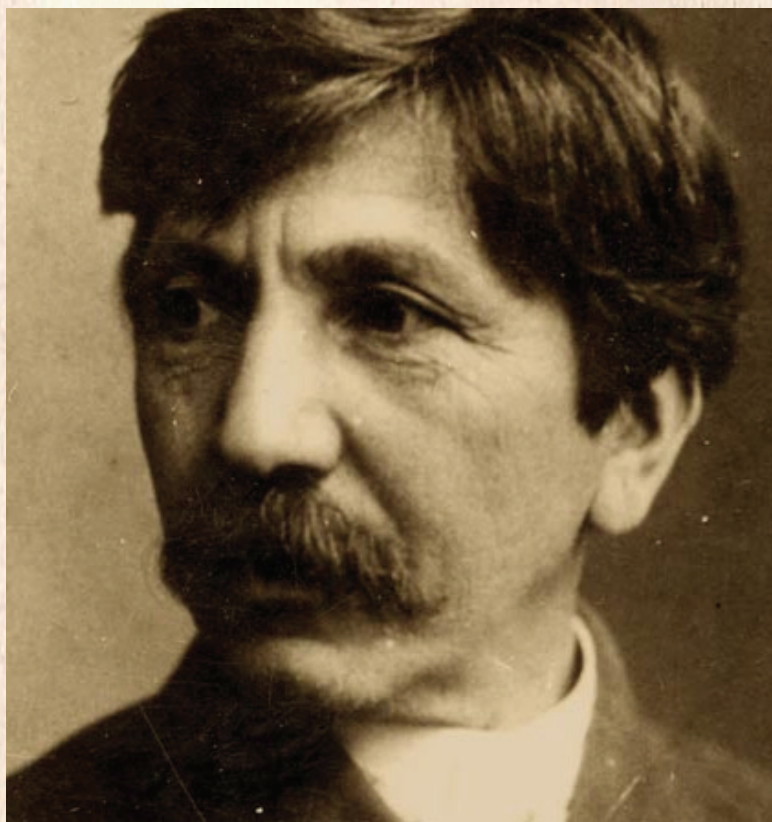

Președinte de onoare:
C. D. Zeletin
Președinte: Elena Monu

2019: Anul Vlahuță la Academia Bârlădeană

Îi trebuie neamului acestuia o generație care să se jertfească, o generație de viteji și de patrioți până la nebunie. În toate timpurile au fost căutați oamenii de treabă, dar niciodată n-am avut mai mare nevoie ca acum de luptători hotărâți, de oameni vrednici și de caracter pe care să nu-i abată nimic din drumul lor, să nu-i ademenească nici strălucirile deșarte ale puterii, nici pofta de un trai mai îndestulat, nici slava cea ieftină și trecătoare, pe care o vântură de colo-colo huietul mulțimii...

A. Vlahuță

CUPRINS

- **In memoriam Cezar Ivănescu (1941-2008):**
 - Evocări: Elena MONU, Lucian VASILIU, Simona MODREANU**..... 3
 - Genoveva LOGAN, Cu Cezar Ivănescu prin ani** 5
- **Un poem de... Cezar IVĂNESCU, Gândul** 7
- **Trecute vieți de doamne tutovene:**
 - Elena MONU, Magdalena Exarcu. 70 de ani de la plecarea la cele veșnice**..... 8
 - Magdalena EXARCU, Proză**..... 10
- **G. TUTOVEANU: Cum s-a născut „Făt-Frumos”**12
- **Eduard Pamfil - 25 de ani de la trecerea în eternitate**
 - C. D. ZELETIN, Poetul Eduard Pamfil și jocul voluptuos**..... 13
- **2019: Anul Vlahuță:**
 - Zâna TĂMĂȘANU, Unde ni sînt visătorii ?..**15
 - Petruș ANDREI, Alexandru Vlahuță, precursor al romanului românesc modern**.....17
 - Caseta gândurilor gnomice: Alexandru Vlahuță**.....23
 - Alexandru VLAHUȚĂ, Un sol al neamului**..... 24
 - Gheorghe TAȘCĂ, Al. Vlahuță, îndrumătorul**..... 24
- **C. D. ZELETIN, La arderea manuscriselor.. Epilog (Extrase)** 25
- **Gheorghe GHERGHE, Gândurile unui român rămas la brazdă**.28
- **Proză: Teodor OANCĂ, Cozi de topor**.....29
- **Poezie: Luminița COJOACĂ, Întrebări de taină**29

VIAȚA ACADEMIEI

Duminică, 30 iunie 2019, s-a desfășurat *Sărbătoarea Teiului*, manifestare cultural-artistică organizată, începând cu anul 1997, de către Primăria și Consiliul local Epureni, în parteneriat cu alte instituții culturale județene. Spectacolele artistice au fost precedate de simpozionul *Mărturie istorice despre comuna Epureni*, consacrat istoriei satelor și cătunelor comunei, precum și personalităților originare din aceste locuri. Din partea Academiei Bârlădene au fost prezenți și au avut comunicări: Elena Monu, - care, după dispariția regretatului profesor Ioan Mancaș, inițiatorul simpozionului, a preluat misiunea de moderator -, Gheorghe Gherghe, Simion Bogdănescu.

Sâmbătă, 13 iulie 2019, ora 10, Academia Bârlădeană a organizat reuniunea festivă dedicată, ca în fiecare an, Zilei Naționale a Franței. La primul

punct al programului festivității s-a aflat omagierea reputatului profesor universitar ieșean Valeriu Stoleriu, cunoscut și cu pseudonimul literar Val

Panaitescu, la împlinirea vârstei de 95 de ani. Dintre foștii studenți prezenți în sală l-au elogiat, cu emoție și recunoștință, Corina Dimitriu Panaitescu, având dublul statut de fostă studentă și colegă de catedră, Elena Popoiu, Sorin

Popoiu. Domnul profesor apare pe prima copertă a revistei lansate astăzi, *Francophilie Roumaine* 2019, prezentată în continuare de redactorul revistei, Elena Popoiu. Cât despre *Diploma pentru Francofonie* pe anul 2019, ea a fost acordată profesorului vasluian Sorin Popoiu, bârlădean prin naștere și convingere. Prof. Corina Macovei, coordonatoarea echipei de elevi de la Colegiul „Gh. Roșca Codreanu” care au realizat lucrarea *S.O.S. Terre*, în cadrul proiectului internațional *Notre projet pour un monde meilleur*/ Proiectul nostru pentru o lume mai bună, i-a invitat pe cei trei tineri autori - Dina, Teodora și Codruț - să-și prezinte lucrarea în reuniunea Academiei Bârlădene. A fost un strălucit exercițiu de diseminare a unui proiect școlar, dovedind implicarea și pasiunea cu care tinerii simt și trăiesc cauza apărării planetei.

Francofilii bârlădeni de azi și de mâine: Elena Popoiu, Mihaela Chifani, Corina Macovei și elevii săi codreniști.

După amiază de vară bărlădeană, la un ceas în mod normal torid, descurajând elanul oricărui entuziast al culturii... Totuși, pe parcursul orei și mai bine cât a durat manifestarea, cete răcoritoare de nori alburii ne stau pavăză, întărind binefăcătoarea umbră a copacilor ce împrejmuiesc grădina Casei de Apă, peste drum de Casa Veche: vreme de doi ani ai deceniului 6, Casa (închiriată) a Poetului, și – începând de astăzi, **6 august 2019**, grație inițiativei Academiei Bârlădene, a Primăriei și Consiliului local Bârlad – loc de popas pentru admiratorii lui Cezar Ivănescu. Placa memorială instalată pe peretele sudic al imobilului de pe str. Stroe Belloescu a fost nu doar acceptată de proprietarul actual al casei, Dragoș Mastac, ci salutată cu entuziasm și socotită un act de înnobilitare.

Vă propunem mai jos secvențe înregistrate la manifestare.

EVOCĂRI

ELENA MONU:

Vă mulțumim că ați venit la acest eveniment major dedicat poetului Cezar Ivănescu. Bârladul l-a onorat acordându-i titlul de Cetățean de Onoare. Astăzi îi onorează memoria foști colegi de liceu, prieteni, numeroși admiratori și invitații speciali din Iași : doamna prof. univ. dr. Simona Modreanu, critic literar, fost director al Editurii Junimea, care are legături cu Bârladul

De la stânga la dreapta: Dumitru Boros, primarul municipiului, Lucian Vasiliu, Dragoș Mastac, Elena Monu.

– tatăl domniei sale, Nicolae Barbu, fost profesor universitar la Facultatea de Geografie din Iași, este bărlădean de obârșie ; poetul Lucian Vasiliu, directorul Editurii Junimea și al revistei *Scriptor*, absolvent al Complexului Școlar, azi Liceul M. Eminescu, promoția 1972, care nu refuză nicio invitație venită dinspre Bârlad.

Textul înscris pe placa memorială a fost elaborat pe baza informațiilor date de poetul Lucian Vasiliu asupra momentului din biografia lui Cezar Ivănescu care-l leagă de casa de pe str. Stroe Belloescu. După ce a absolvit Facultatea de Filologie din Iași în anul 1966, poetul a fost timp de doi ani de zile profesor de limba și literatura română în satul Pogonești.

Casa unde au locuit părinții și unde poetul și-a petrecut adolescența mai există astăzi, pe str. Gheorghe Doja. Informații despre prezența lui Cezar Ivănescu la Bârlad în acei ani avem și de la doamna prof. Georgeta Simionescu, născută Nicu, pentru că, imediat după război, soții Nicu, basarabeni deportați,

au cumpărat casa, nu departe de aceea unde au locuit, după terminarea studiilor, profesorii Geta și Cristian Simionescu. Cei doi poeți și prieteni au petrecut multe seri împreună.

O informație de ultimă oră : concitadinul nostru, cercetătorul și istoricul literar Mircea Coloșenco, tocmai m-a anunțat că se află sub tipar o selecție a sa din opera lui Cezar Ivănescu, în colecția „101 poezii”, la editura Academiei Române. Prefața volumului o va face tot un bărlădean, absolvent și el al Complexului Școlar, promoția 1963, eminescologul Theodor Codreanu. Faptul dovedește că foștii bărlădeni – nu toți ! – au învățat să-i cultive pe oamenii de preț ai locului. Este un îndemn ce se adresează și generațiilor viitoare. Dacă vor avea nu numai dorința, dar și capacitatea, atașamentul și dragostea pentru acest oraș, atunci o vor face. Dacă nu, vor rămâne doar amintiri.

LUCIAN VASILIU:

Cum s-a născut ideea de față și ce-i va urma ?

Pe lângă placa inaugurată astăzi, instalată pe peretele sudic, pe latura de răsărit a clădirii sperăm că se va pune o efigie a poetului Cezar Ivănescu, locuitor al acestui spațiu – împreună cu celălalt important poet, Cristian Simionescu, cei doi fiind și vecini de cartier.

Cu ani în urmă, eram la o manifestare la Biblioteca Stroe Belloescu, împreună cu *don Cezar*. Și el mi-a spus : „Hai să-ți arăt, împreună cu Cristian, unde am tinerit noi la un moment dat în Baaad”...Locuiau în vecinătate de casa profesorului excepțional Harry Zupperman.

Am venit astăzi aici cu toată prietenia și cu un motto pregătit... Tănărul Cezar Ivănescu umbla mai totdeauna cu un caiet după el. Și născut fiind în această zi creștină, unul din versurile din volumul lui pe atunci în curs de apariție, „Caiete”, suna așa : „De ziua mea e post în calendar” – vers ce sună foarte labișian. Fiindcă azi se deschide Postul Sfintei Mării. Maria a fost și soția lui Cezar Ivănescu !

Noi vrem să vă spunem doar că în zona aceasta locuiau și cenaclizau, odinioară, tinerii, pe atunci, Cezar Ivănescu, Cristian Simionescu, Dan Ravaru... E datoria noastră să-i

invocăm. Să-i menționăm și pe Octavian Stoica, pe Alexandru Tacu, fost deținut politic, și încă alții... dintr-o familie de interbelici ieșeni, cum este plasticianul magistrul Corneliu Vasilescu. Oameni de calitate, care duc mai departe discursul Bârladului profund și al românilor europeni.

Noi, la Editura Junimea l-am avut și director o perioadă pe poetul Cezar Ivănescu. Sunt multe întâmplări, multe amintiri de evocat... Pentru cei care vor să-i aprofundeze opera – pentru că opera e cea care contează – editura noastră propune: Cezar Ivănescu în variantă mai nouă, în posteritate, în colecția „Efigii”, ediția lui Cassian Maria Spiridon; Cezar Ivănescu și Lucian Vasiliu, „Dialoguri televizate”; Antologia Cezar Ivănescu cu studiu critic de Bogdan Crețu...

Reamintesc motto-ul înscris pe crucea Poetului în Cimitirul Eternitatea din Iași: *La capăt de drum s-așază/Dumnezeu în calea mea (...)*

Pe un subiect mereu controversat și dureros, e de amintit că și Mihai Ursachi și Cezar Ivănescu, Cristian Simionescu, Adi Cusin, Emil Brumar și Ioanid Romanescu au avut de suferit, fiind acuzați că au colaborat cu Securitatea în tinerețe, în facultate sau în alte împrejurări. Fiindcă deseori, după 1990, s-au practicat dezinformarea, intoxicarea, discreditarea. Pe acest fond, am rugat-o pe poeta Ioana Diaconescu, cercetătoare abilitată la CNSAS, care i-a și cunoscut personal pe Cezar Ivănescu și pe Mihai Ursachi, să facă un studiu. A rezultat volumul: „Poezia ca act de insurgență. Cezar Ivănescu în arhivele Securității”. Cine dorește să aprofundeze relația aceasta foarte complicată cu autoritățile, mai puțin vizibile după sovietizarea noastră, are acces la acest volum. Îl veți găsi pe Cezar Ivănescu în cel puțin două ipostaze. Un Cezar foarte tânăr, refugiat în cavoul familiei Manolache Costache Epureanu din Cimitirul Eternitatea, împreună cu alți tineri... Cântau acolo „Deșteaptă-te, române”, pregăteau încă o rezistență antisovietică, doreau să devină partizani. Au și plecat unii dintre ei spre munții Vrancei, în ideea de a susține rezistența românilor contra sovietizării. Abia acum apar dovezi, documente reale, de epocă, pe fondul intoxicărilor, manipulărilor, deposedării noastre de elite, de personalități...

SIMONA MODREANU:

Momentul de azi e de două ori emoționant pentru mine: o dată pentru că mă reîntorc într-un oraș căruia îi pot spune urbea copilăriei mele, fiindcă toate vacanțele mele de vară și de iarnă până la 18 ani, le-am petrecut pe str. 11 iunie, în casa mătușii mele, la familia Ilie – dragostea de franceză am învățat-o de la verișoara mea, profesoara de franceză Gabriela Ilie. Mă leagă nenumărate fire de acest oraș, prin

tatăl meu (n.n. profesorul univ. Nicolae Barbu), care e de pe aceste meleaguri de fapt, un oraș de excepție, care a dat nenumărate figuri de marcă. Mărturie stau volumele care au apărut despre personalitățile bârlădene.

În ce-l privește pe Cezar, ca multe alte întâlniri esențiale în viața mea, prima s-a petrecut în străinătate. Nu ne-am cunoscut în România, ne-am cunoscut practic în avion spre Paris. El venea, nu-l cunoșteam încă, îl invitaseam, dar nu

știam că e în același avion ; el încerca să mă identifice printre călători. Ne-am întâlnit la Centrul Cultural Român din Paris, unde-l invitaseam să-și cânte, de fapt, poemele. Cezar Ivănescu a fost un adevărat trubadur contemporan. Legătura lui cu melosul în toate formele lui, inclusiv dar mai ales folclorice, baladești, de bocete, de doine și balade felurite, le-a pus pe muzică și le cânta într-un fel unic. De fapt, o mărturisește și a spus-o nu o dată, a ajuns să scrie poezie pentru că n-a fost lăsat să facă muzică. La Paris a fost lăsat să facă muzică și a cântat pe cei prezenți, francezi și români deopotrivă, după care spectacolul a continuat în grădina verișoarei lui pariziene, o foarte cunoscută pictoriță, Dana Roman, unde pur și simplu a luat o chitară și a început să improvizeze pe moment ; a scris un poem – îl am și acum – cu hieroglifele acelea ale lui nemaipomenite, și l-a pus imediat pe muzică.

După aceea, după ce ne-am întors – și eu am revenit în țară în 2004 – mi-a făcut marea bucurie să mă invite alături de el la Editura Junimea, unde am rămas câțiva ani, și unde fiecare întâlnire, fiecare discuție era un poem – pentru că era un sac de povești, nu te plictiseai niciodată, aspira și inspira povești cu aceeași bucurie.

Era o persoană intransigentă ca un bisturiu cu mediocritatea, neîndurător cu tot ce însemna conformism, comoditate, duplicitate. Și, în același timp, de o căldură și o generozitate excepționale ca prieten, ca om apropiat și, mai ales, cu o bucurie a împărtășirii a ceea ce știa și simțea. Mai ales spre final, poate când învățase din toată această răzvrătire existențială a lui, că exista acel echilibru între un martiraj creștin – căci asta a fost până la urmă și l-a asumat – și o înțelepciune de tip budhist.

Poemele lui în care calcă moartea, într-adevăr „cu moartea pre moarte călcând”, cu erosul pe moarte călcând ! La Cezar Ivănescu moartea și iubirea sunt pilonii pe care s-a constituit întreaga lui operă.

Mai e un mic moment pe care aș vrea să-l evoc, care se leagă de Bârlad și pe care-l povestea uneori. O iluminare pe care a avut-o în tinerețe, pe vremea când era la Liceul Codreanu, când a repetat clasa a X-a, pentru că era pe atunci mai mult sportiv decât elev. Drept pentru care a trecut peste drum și a continuat studiile la Liceul de Fete care devenise mixt. Cert e că din echipa de fotbal a liceului de băieți a fost imediat adoptat în echipa de fotbal a liceului de fete – care avea și echipă de băieți. Și la sfârșitul primului meci, pe care l-a jucat cât a putut de bine, deci l-a câștigat, a fost bătut de toți foștii coechipieri din cealaltă echipă, bătut fiindcă-și făcuse prea bine treaba. Și atunci a avut acea iluminare : a haitei care avea să urmărească un singuratic, un lup singuratic toată viața.

Și, într-adevăr, din haită-n haită a trecut : și în haita Securității, și în haita unor oameni de litere – mai mult sau mai puțin de litere – și haita de după ce s-a dus pe lumea cealaltă sau pe o lume aproape de noi. Până la sfârșit a avut acest sentiment și a trăit singurătatea în fața lumii. Dar și-a trăit-o vertical, cu demnitate și o frumusețe pe care o veți regăsi în versurile și toate interviurile lui, dacă veți avea răbdarea să le citiți sau să le recitiți.

Vă mulțumesc pentru acest prilej, pentru acest moment.

Să vă bucurați că l-ați avut și îl aveți, pentru că un spirit puternic nu pleacă niciodată cu totul din locurile care l-au născut.

Îl aveți și îl veți simți în continuare pe Cezar Ivănescu.

GENOVEVA LOGAN

CU CEZAR IVĂNESCU PRIN ANI

Te salut, mărite Cezar! Îmi începeam convorbirile la telefon, ori de câte ori la inițiativa mea, căutând-o pe Mary, sau a lui, prilej pentru a ne oferi un nou „Rod”, ne regăseam, tot mai rar în urbea cronofagă și lipsită de umor, cum ar zice Bacovia. Ne simțeam orfani în București, și noi și ei, ca toți ieșenii bântuiți de un indefinibil nosos, pe oriunde s-ar duce. Cu scrisul lui zimțurat, ca de desenator tehnic, ne oferea dedicații pe câte o jumătate de pagină, apoi începea să fredoneze șoptit din poemele care se cereau parcă de la sine să fie puse pe muzică.

Acum când scutul liniștii eterne ni-l ascunde privirilor, aud în surdină o întrebare, fără rost, dacă l-am văzut pe Cezar vreodată râzând. Poate atunci, în anii studenției când George Ivașcu, venit în vizită la universitatea ieșeană, a participat la modestul nostru cinaclu și l-a remarcat pe Cezar, un combatant învrăjbit, descins parcă direct de pe baricadele Bastiliei. Sau poate mai târziu, într-o polemică amicală cu Leonida Lari; ori atunci când, aflându-se în vârful aisbergului, pe scena teatrului din Botoșani urma să primească premiul cel mare, râvnit de orice poet, înmânat, conform tradiției, de primul laureat, nu altul decât amicul său Pelicanul. N-au scos un cuvânt. Nici Magistrul dintru Țicău, nici Trubadurul cu aplomb mistic. S-au gratulat din priviri, fețele lor radiau o fericire absolută, au bifat rapid procedura de înmânare, apoi s-au retras teferi și demni, în extazul general al asistenței.

Dar au fost și alte momente.

În fiul lui l-am simțit printr-o toamnă aurie din începutul deceniului opt, când am ieșit, cu mic cu mare, să vedem feeria multicoloră a copacilor și din afara orașului. Venise la noi un fost coleg de facultate, Emil Haivas, om de taitas și de libații, sensibil la parnasieni și emul pe linia aventurilor amoroase ale contelui Des Grieux. Unde să-l ducem? Cineva a propus Mogoșoia, mai aproape de noi și cu mijloace de transport mai rapide. Și iată că în mai puțin de o oră eram deja în fața Castelului, un întreg grup. Copiii, scăpați în natură, au luat-o la fugă înaintea noastră, noi încă oscilam între a intra pe aleea principală sau a ne opri pe iarbă într-o zonă laterală, să scăpăm mai întâi de proviziile luate de acasă. Până să ne hotărâm, dintre castanii înalți care flancau aleea au apărut în fața noastră, ieșiți parcă anume să ne întâmpine, soții Ivănescu și Marin Preda. Destinși, animați de o conversație aurorală – se vedea după rictusul redundant pe chipul doamnei Mary care trebuia să țină dreaptă cumpăna între cavernosul Cezar și a-toate-iertătorul Marin – s-au oprit la doi pași de noi și, după prezentările de rigoare, ne-au urat bun venit la Castel. Pe

domeniul lor, adică, pentru că nimeni în clipa aceea nu i-ar fi considerat altceva decât castelani de când lumea. Ieșiseră să-și facă rondul, după ore de concentrare: Mary traducea masiv din Eliade, despre domnul Preda se zvonea că lucrează la marea lui carte, după ce-a terminat cu „Delirul”, și pentru asta avea nevoie de izolare. Știam despre Cezar că avea probleme cu locuința – mă nimerisem cu el în lift la Casa Scânteii, în drum spre cabinetul Suzanei Gâdea, eu să cer un loc de muncă, el să amenințe cu rămânerea în greva foamei dacă nu i se dă casă; își bandajase venele de la mâini cu leucoplast, nu scotea nici un cuvânt, ca să nu i se întoarcă împotriva, dar din privirile lui de câine hăituit se vedea că e hotărât să învingă. În cele din urmă obținuse ceva, dar până la terminarea amenajărilor, îmi spunea Mary, stăteau aici, chiar în vecinătatea domnului Preda. Îl înfișeră, parcă ei pe el și nu el pe ei.

O undă de bucurie ne-a animat pe loc, din senin, Marin Preda a schimbat câteva vorbe cu copiii, apoi, aflând cu ce se ocupă în Constanța Emil Haivas, s-a arătat pe loc interesat de minunea asta: să captezi energia soarelui, ceva ce nu se vede. Tatăl lui îi tot punea o întrebare: cum, măi Mărine, se face sunetul, dacă nu se vede, cu ce merge radioul? La un motor torni benzină, dar cu undele astea cum e? Fericit că poate sta de vorbă cu marele scriitor, că îl percepe în carne și oase, profesorul de literatură s-a dezinhibat pe loc și a început să-și expună toată

parascovenia. Invenție a altora, desigur, dar aventură în care intrase odată cu implementarea ei pe sol românesc, și nu oriunde ci pe litoral, acolo unde orice femeie care iese din apă se cuvine să facă un duș cu apă caldă; meritul împlinirii acestei dorințe îi aparținea lui, un modest profesor de franceză. Autorul lui Moromete era cucerit. Nici nu ne-am dat seama când s-au distanțat de noi, au înconjurat de câteva ori domeniul, li s-a alăturat și Cezar, după ce, la avertizarea lui Preda că uitaseră cafeaua pe foc, s-a repezit în cameră să scoată reșoul din priză. Seara a coborât repede, aflându-ne pe toți într-o plăcută efuziune. Țin minte toate amănuntele zilei aceleia pentru că la întoarcere am constatat că din nou mi se furaseră din geantă portmoneul, banii, buletinul de identitate, legitimații. În troleibuzul 90. Nu era pentru prima dată. Nici ultima.

Tot într-o specială stare de har l-am perceput pe Cezar după un număr de ani, era la casa lui acum, își publicase și cel mai consistent florilegiu de ofuri pe rod într-un ambițios volum bilingv chiar cu acest nume. Pentru melosul „Rozilor” lui s-a oprit la noi într-o zi, a venit pur și simplu, neanunțat, așa cum ne căutam altădată prin Iași, fără etichetă, doar cu

un salam Torpedo și vin din Piața Sfântul Spiridon cumpărat la borcan. A venit doar cu tresele pe umeri și obișnuitul său baston. (Ca să completez meniul boemei noastre ieșene din anii cei fără griji, mai amintesc unele suplimentări, ca de pildă chiar o litruță de icre de Manciuuria, vândute din lighean în bufetul Caraiman din preajma gării, singurul în tot orașul care nu se închidea la sfârșitul zilei, și în care ne găseam refugiul când simțeam nevoia să completăm partea din noapte câtă mai era, până ne recăpătăm demnitatea. Acolo poetul Mihai Ursachi mânca uneori și crizantemele din glastră în admirația unanimă a asistenței).

Dar ce-l aducea pe Cezar atât de zorit? În ce scop ne-a căutat? Astfel de întrebări nu se pun, dacă vrea omul și a venit cu vreun motiv, și-l strecoară subliminal, printre alte vorbe de clacă, sau te aburește o vreme până te face să-i propui tu daraveaua pentru care a venit. Din vorbă în vorbă am aflat că omul nostru voia, nici mai mult, nici mai puțin, ca fiica mea, solistă la harpă pe atunci, harpa a doua pe lângă maestrul Ioan Ivan Roncea la Ateneul Român, să-i acompanieze poetului cânturile, nebănuind nici o clipă că sublimul instrument l-ar putea surclasa, sau ar antrena mari complicații. În acei ani plini de așteptare și îndrăzneli fără limite – abia intrasem în noua eră – cum să-i explici învrăjbitului Cezar că divinul instrument, de care își visa atârinate hainele și pistoalele lui haiducești, nu putea fi purtat pe străzi, prin săli de așteptare sau târguri expoziționale unde intenționa el să dea recitaluri. Că numai pentru corzile harpei, făcute din intestine de oaie, de preferință din Australia – am căutat mult prin magazinele de profil și numai la ruși am găsit – e multă umblătură și cheltuială... Iar pentru ca aceste corzi să nu plesnească, harpa trebuie ținută într-o încăpăre cu temperatură constantă, deplasată cu grijă, nu ca alte instrumente care au și o cutie de protecție și pot fi duse pe umăr. Cum-necum, ziua s-a lungit în seară, și seara în noapte, recitalul lui Cezar s-a și produs, din mers, reluat de câteva ori în înghesuiala cămăruței de la mansardă unde sălășluia harpa, iar încheierea, în coadă de rândunică, a descrețit cu câțiva milimetri fruntea poetului.

A rămas să ne mai vedem. L-am condus pe străzile cartierului bruiate de toamnă, l-am recitat, l-am aclamat. La întoarcere am constatat că nu-și luase bastonul. Sau poate că el, cârcotașul nostru amic, l-a făcut uitat. Telefone, atenționări speciale când îl întâlneam pe la alte case, nimic n-a avut efect. Zilele treceau, bastonul de mareșal stătea înfipt în cuier după ușă, așteptându-și parcă rândul să intre în rol. În marele turnir pregătit de poet și prin somn.

De la un timp mi-a venit ideea să-i spun că am hotărât să nu i-l mai înapoiez, să îl păstrez ca pe un exponat ilustru în galeria mea de obiecte salvate de furia celor care le-au creat. Gândeam să-i cer și un autograf pe mânerul bastonului, dar nu puteam garanta că îl voi recupera întreg. Valoarea lui, mai gândeam, va crește exponențial după prima încăierare cu vreun confrate fără baston, săgețile pluteau în aer. Era de ajuns să pomenesci numele lui Eminescu (incomod, cum se știe, pentru pigmeii post decembriești), sau al lui Marin Preda, și scânteia se aprindea pe loc în privirile poetului-soldat, apărător al lucrurilor pure.

Așa se face că, spre compensare, spiritul meu parodic a început să lucreze și, în lipsa altui deznodământ, s-au conturat parcă de la sine în hârtiile mele câteva variante

de epigramă. Auzeam mereu în preajmă vocea lui Cezar, bubuind ondulat ca un tunet primăvăratec: „Să-mi dai bastonul înapoi/ că dacă nu/ trimite-voi/ cohorte de spahii și fleți/ să-ți strângă barba din scaieți.” „Să-mi dai bastonul, că de nu.../că dacă tu.../că dacă... hu!”

Cred că i l-am și înapoiat între timp, i l-am dus personal la Sala Dalles, unde-și anunțase la un moment dat recitalul fără a mai recurge la vreun instrument muzical. Vocea lui îndelung exersată se putea modula perfect după cerințele dicteului poetic. Doamna sa, Mary, demnă și în perfect acord cu evenimentul, ne întâmpina la intrare, veghind să nu se strecoare vreun gustuțic.

Într-un crescendo bine strunit, poetul și-a început discursul. Până să ajungă la recital, a gratulat-o mai întâi pe Monica Spiridon, care tocmai scrisese despre Eminescu. Și norocul ei că nu era de față, ar fi auzit toate sinonimele din limba română ale unui anume verb care, prin frecvența utilizării lui în vituperări, concurează cele două verbe ajutătoare: „a fi” și „a avea”. Într-un final și-a cântat versurile, remodelând astfel spațiul sonor al sălii, aducându-l pe lungimea de undă a vocii sale comparabile doar cu cea a lui Bob Dylan, alt mare bântuit de harul Melisei. S-a retras apoi în umbra zânei lui bune, energica Mary. Atunci m-am apropiat și eu, era momentul să-i dau bastonul. *Hélas!* Mi-a făcut semn că nu-i mai trebuia. Stătea vertical, precum Pendulul lui Foucault deasupra haosului. Coloana lui vertebrală, laolaltă cu toate articulațiile osoase, erau acordate la meridianul Stelei Sirius, protectoarea lui Eminescu, din care tocmai recitase nemuritoarea *Doină*.

Stătea drept și sigur pe picioare, aștepta parcă să i se ia măsura. Pentru vreun bust, o efigie... Atunci când îi se ia măsura, în cutumele noastre locale se știe: ori îți se comandă un costum nou, și se ridică o statuie, ori pentru tocmeala tâmplarului.

Serghei Coloșenco

**CEZAR
IVĂNESCU**

*Plachetă rebusistă dedicată poetului
de colegul său de liceu,
Serghei Coloșenco.*

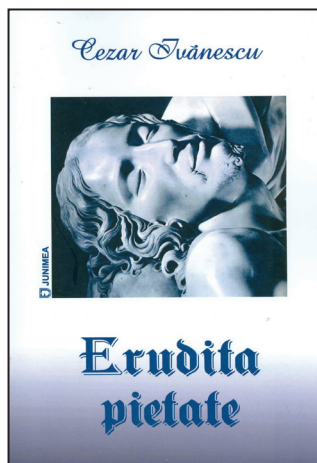
Un poem de...

Cezar IVĂNESCU

GÂNDUL

! cu Gândul Morții ca un frate geamăn
tu casa ta nu ți-o mai părăsești
că nu poți merge printre lume singur
cu Gândul Morții ca un frate geamăn
giganți ciocani în tâmplă îl pocnesc
pe cine mai duci tu de mână, frate?
când Gândul Morții sângele i-a curs
când Gândul Morții ca un frate geamăn
mai mult decât un mort fără sicriu în veci
pe care-orice regat al morții îl respinge
cu Gândul Morții ca un frate geamăn
tu casa ta nu ți-o mai părăsești
și gândul Morții-l ungi cu gura
un cal bolnav privindu-se-n oglindă
capul culcându-și pe grumazul lui
plângi Gândul Morții ca un frate geamăn
cu Gândul Morții ca un frate geamăn
simți că enormă-i locuința
iar tu nu ești vreun Cavaler de Preț
și Gândul Morții-ncet
va stinge lumânarea
și-or năvăli gândacii impotenți
și-apoi păianjenii furnicile mărețe
și cârțițe la braț
și devorându-ți Gândul Morții
fratele tău geamăn
sătulele ființe-ți vor dormita alături
singur lăsându-ți goală locuința
vei călca la drum
surâzător în Țara Morminților
și fiindcă-n ceruri e scris
că ai avut odată un mormânt
în Dumnezeu
simplei calități a Morții
nimeni nu-ți va mai da o locuință
plângi Gândul Morții ca un frate geamăn
pe cine mai duci tu de mână, frate?

Din volumul Cezar Ivănescu, *Erudita pietate*,
Editura Junimea, Iași, 2011, pp. 32-33.

*Cel mai proaspăt
Scriptor, cu multe imagini
bârlădene...*

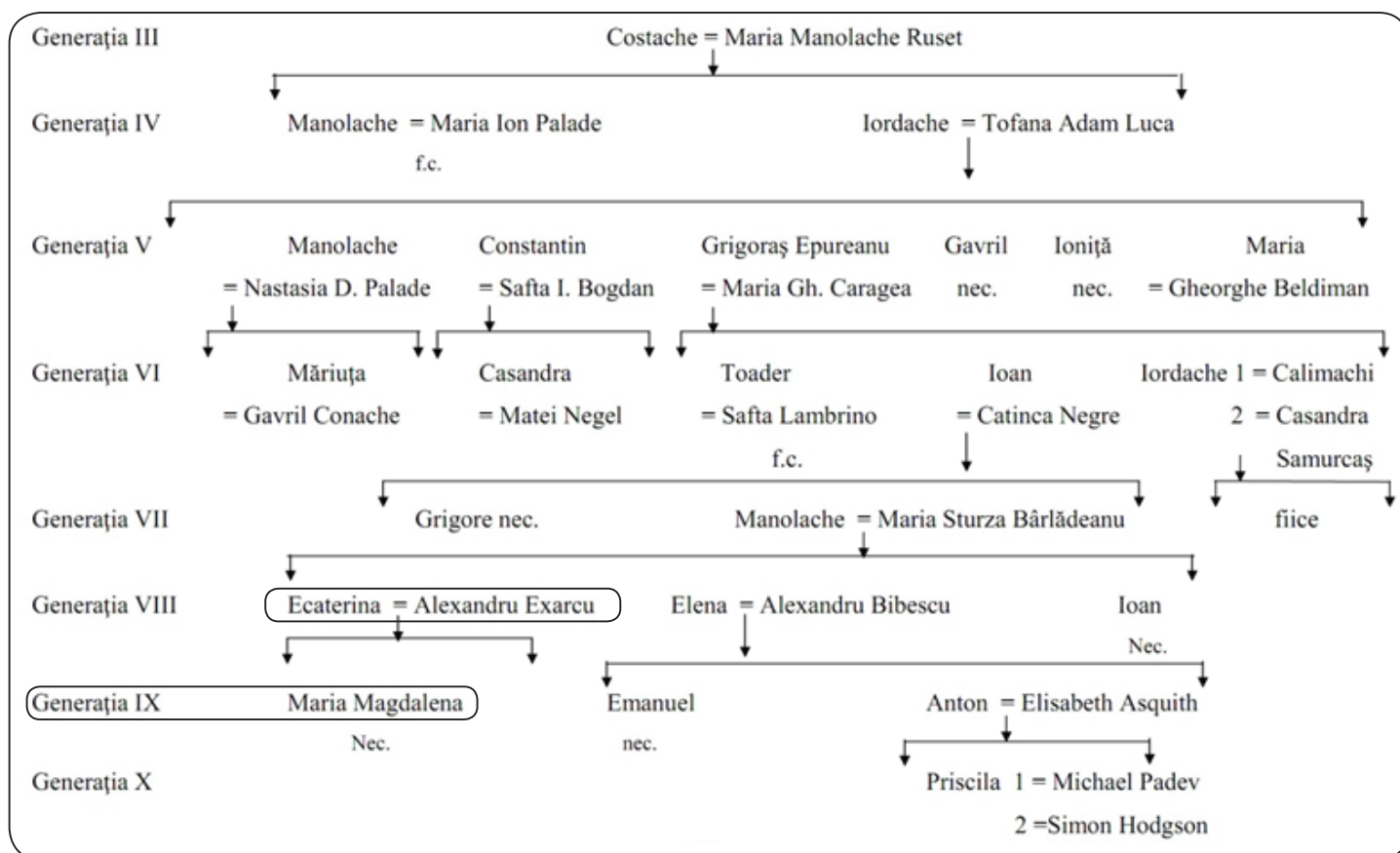
Inaugurarea plăcii comemorative dedicate lui
Cezar IVĂNESCU, cu participarea primarului urbei Bârlad,
domnul Dumitru BOROS, și a doamnei profesor
Elena MONU, președinte al Academiei Bârlădene

Bârlad, 6 august 2019 – Schimbarea la Față

Decor junimist văraciv-autumnal în Copoul ieșean.

ELENA MONU

MAGDALENA EXARCU (1876 – 1949)**70 DE ANI DE LA PLECAREA LA CELE VEȘNICE*****Generația a 9-a a familiei Costache, ramura Epureanu***Tabel genealogic din volumul *Elenei Monu*, Familia Costache. *Istorie și genealogie*, Editura Sfera, Bârlad, 2011, p. 186.

A fost nepoata de fiică a lui Manolache Costache Epureanu, părinții săi fiind Ecaterina (Catinca) și Alexandru Ecsarhu. Născută în anul 1854, Catinca (Ecaterina), fiica lui Manolache Costache și a Mariei Sturdza, a primit o educație aleasă în pensiunile din Heidelberg, Manheim și Viena, unde a studiat pianul. La vârsta de 20 de ani s-a căsătorit cu Alexandru Exarcu, licențiat în drept, descendent al unei familii de origine greacă româniată. Semănând fizic mai mult cu Maria Sturdza Bârlădeanu, mama ei, (1830–1875), Catinca, doamnă de onoare a reginei Elisabeta, participa la seratele muzicale de la Palatul Regal din București sau la Castelul Peleş.

Tânăra familie a locuit la Epureni, unde s-a născut unica lor fiică, Maria Magdalena și, alternativ, la București, în casa lui Manolache Costache. Favorizat de prestigiul socrului, Alexandru Exarcu a fost pentru o scurtă vreme șef de cabinet al lui Mihail Kogălniceanu și, mai târziu, după recunoașterea *de facto* a independenței naționale, reprezentant diplomatic la Istanbul. La revenirea în țară,

Alexandru nu a mai avut funcții publice și a trăit din profesiunea de avocat la Judecătoria Murgeni. În perioada interbelică, când familia rămăsese doar cu casa de la Epureni, a trăit din vânzarea obiectelor de artă și a cărților din biblioteca lui Epureanu. Catinca s-a stins din viață în anul 1911, după o grea suferință cauzată de cancer, aceeași maladie care dusesse la decesul mamei, apoi al surorii sale, Elena Bibescu

Maria Magdalena, „copila genială pe buclele căreia s-a închinat zâmbetul de floare albă și de maternitate îndurerată al reginei Elisabeta” și-a închis viața la Epureni. În tinerețe, „Duduia” – cum i-au zis oamenii din sat – iubea pe prințul Alexandru Ghica. Se pare că sentimentele au fost reciproce, dar nu s-a ajuns la căsătorie deoarece (cel puțin așa a crezut Maria Magdalena), el a murit tânăr, în primii ani ai secolului, victimă a unui accident de călărie. Sau poate a fost doar un vis de dragoste neîmplinit. Prin Alexandru Ghica, l-a cunoscut pe fratele acestuia, prelatul greco-catolic Vladimir Ghica, care i-a devenit prieten; cei

doi au întreținut și o corespondență – unică informație preluată de la Ecaterina Georgescu (1921 – 2008), fina de botez a lui Alexandru și a Magdalenei Exarcu.

În primăvara anului 1917, nouă reprezentanți ai Academiei Bârlădene: A. Vlahuță cu soția, George Tutoveanu, V. Voiculescu, Mihail Lungianu, frații Jules și Virgil Nițulescu, Nicolae Constantinescu și Victor Ion Popa – de la care ne-a rămas relatarea reuniunii, au primit invitația boierilor de la Epureni, Alexandru Exarcu și fiica sa, *duduia Madeleine* cum o numește autorul. V. I. Popa scrie : „Bătrâna casă boierească ne-a primit după obiceiul moldovenesc. Minunile din ea, mobile rare și vechi, tablouri de preț cu chipuri scumpe ale unui neam de oameni ne-au făcut să mai uităm un strop din cazna sacrificiului trecut.” În impresiile despre amfitrioni, V. I. Popa le face un admirabil portret, însoțit de un tablou de atmosferă : „În sufrageria cu mobilă de la 1800, am băut ceai în cești englezești din 1600...”

După moartea mamei, Magdalena s-a consacrat operelor de binefacere – trăsătură a familiei Epureanu – și întreținerii cultului strămoșilor săi, boierii Costache. În acest scop, a ridicat, pe locul vechii ctitorii din lemn a lui Grigoraș Epureanu (?1750 – ?1806), o biserică frumoasă din cărămidă, sfințită de către episcopul Hușilor, la 14 iunie 1915. Ctitora a înzestrat lăcașul cu odăjdii, cărți și obiecte de cult, cheltuindu-și aproape întreaga zestre, și a comandat o pisanie, aflată pe zidul interior, pe care sunt inscripționate, cu datele nașterii și morții, numele membrilor decedați ai familiei. Cu toate că nu mai avea niciun fel de resurse materiale, cu excepția banilor trimiși, tot mai rar, de către vărul ei primar, Anton Bibescu, ea a continuat, în anii războiului și în cei interbelici, să-i ajute pe copiii sătenilor. Magdalenei și tatălui ei le rămăseseră în folosință conacul și curtea de la Epureni, prin hotărârea fiilor principesei Elena Bibescu, Emanuel și Anton Bibescu. Vechiul conac, construit de Grigoraș Epureanu în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, a fost grav afectat de cutremurul din 10 noiembrie 1940, încât Magdalena și Alexandru Exarcu s-au mutat în anexele casei strămoșești, vandalizată, în anii războiului, atât de soldații ruși cantonați la Epureni, cât și de săteni. Anii senectuții, întunecați de lipsuri și de

vrăjmășia regimului comunist, i-a petrecut, după moartea tatălui, în 1946, în singurătate, părăsită și uitată de toți. Suferind de foame și grav bolnavă de cancer, a murit în ziua de 18 august 1949. Detaliu dureros sau coincidență stranie : medicamentele trimise de fina ei, Ecaterina Georgescu, ce i-ar fi alinat suferința, au ajuns la Epureni chiar în ziua când clopotul bisericii din sat îi anunța moartea ! A fost înhumată în curtea bisericii, alături de mormântul tatălui ei. Din păcate – condamnabilă incurie și ingrată nepăsare – nu s-a păstrat nimic din crucile celor doi.

Acolo, în *casa mică*, Magdalena, *Sfânta*, cum i se mai spunea, a scris, pe foile rămase albe ale Albumului Caterinei Iordache Epureanu, vara primară a bunicului său, Manolache, un gen bizar de memorii. Studiind atent amintirile Magdalenei, se constată că aceste note au mai mulți autori, de la străbunici până la călugărița care venea la Epureni chemată de Coana Marghiolița – Maria Costache Epureanu. Acest enigmatic album, cu textele aproape șterse și adeseori ilizibile ale autoarei, au fost incluse în volumul nostru „Familia Kostaki. Studii, memorii, documente”, Editura Sfera, Bârlad, 2013.

Conacul de la Epureni.
În fața ușii de la intrare, tânăra Maria Magdalena.

Alexandru și Catinca Exarcu, împreună cu fiica lor,
Maria Magdalena, pe la 1881.

Ne-au rămas, din paginile Magdalenei Exarhu, câteva proze scrise în limba franceză, traduse de G. Pallady și publicate în revistele *Florile dalbe* și *Graiul nostru* : încă o dovadă a interesului boierilor de la Epureni pentru activitatea Academiei Bârlădene.

Cele șase texte, pe care am ales să le ordonăm cronologic, sunt semnate când *Magdalena Exarhu*, când *Madelena Ecsarhu*, când cu pseudonimul *Edma Liane*. Precizăm că patru din aceste proze poetice au fost menționate de Roxana Galan în studiul său publicat în *Academia Bârlădeană*, 1 (58) / 2015.

MARIA MAGDALENA EXARCU

CASA ÎNCHISĂ

Ușile stau închise; ele, cari odinioară se deschideau cu un sgomot prietenos; nemișcată, mobila așteaptă, pianul a adormit...

Perdelele, triste, cad în lungi falduri, rigide; covoarele se plictisesc de-a nu mai fi călcate; puțină cenușă mai tremură în soba răcită.

Ecourile, mute, sufăr de-a tăcea mereu; totuși, tăcerea mai vibrează încă de ultimile cuvinte.

Visurile seculare veghează îndurerate; vechile dureri tresar în uitarea lor; un lung trecut plânge în tăcere...

Și, în mijlocul vremii care s'a oprit, portretele vechi, pe vechii pereți, se uită cu duioșie unele la altele, vorbesc de altă-dată...

(*Florile dalbe*, 15 aprilie 1919)

ÎN ZĂDAR

Zise Fulgerul către Iederă :

- În zădar îmbrățișezi cu desnădejde Stejarul mândru; eu voiu ști cum să-l dobor fără voia ta !

Iar Iedera răspunse:

- Cred..., dar va cădea, cel puțin, în brațele mele.

(*Florile dalbe*, I, 8, 1 mai 1919)

EVOCĂȚIE

Am visat adesea la un paradis straniu, unde și-ar da întâlnire toți cei ce s-au iubit. Fără să aibă nici o asemănare cu pământul, n'ar fi nici cum e cerul ; ar fi, par'că, un loc tainic, ca o grădină închisă și acoperită, cu o lumină palidă, presărată cu plante necunoscute, ale căror flori ar răspândi un parfum neînțeles. Nimic din afară nu ar turbura tăcerea magică a acestui loc.

Acolo, s'ar întâlni acei pe care moartea, sau viața, i-a despărțit, și nu ar fi, ei înșiși, decât niște ființe de vis și de liniște. Și îi văd rătăcind fără trudă, oprindu-se fără să caute odihna...

Aceste ființe n-ar mai gândi ; n-ar mai simți ; și nici nu și-ar mai reaminti de odinioară ; totuși, din când în când, ele ar mai tresări la gândul că, odată, au trăit...

Glasul lor ar fi îndepărtat ; din buzele întredeschise ar cădea cuvinte tăcute, și dulci, și rare...

Ele s-ar iubi fără să și-o spue ; și-ar fi fericite fără s-o știe...

(*Florile dalbe*, I, 10-11, 1-15 iunie 1919)

NOSTALGIE

Ași vrea să mă duc spre ținuturile Nordului, unde zăpada nesfârșită se împreună cu cerul de cenușă, unde ghețarii dorm sub un soare de ghiață...

Acolo nimeni nu mi-ar mai bănui răceala.

Ași vrea să mă pierd departe, în zare, pe marea cu licăriri de opal ; să răsbat, sub un cer senin și sub pânze albe, spre țara visurilor cu țărături minunate...

Acolo, nimeni nu mi-ar mai bănui singurătatea de lumea în care trăesc.

Ași vrea să rătăcesc prin pădurea deasă, unde umbra e veșnică, și unde moare orice sgomot...

Acolo nimeni nu mi-ar mai bănui tăcerea.

Ași vrea să dorm printre *dolmenii* falnici, mândri păzitori ai pământului breton, martori milenari ai unei credinți dispărute...

Dintre aceste blocuri de granit, cari trăesc din trecut, nici unul nu mi-ar găsi o vină că am inima credincioasă.

(*Florile dalbe*, I, 12-13, 1-15 iulie 1919)

CELOR CARI SE PLÂNG...

Ați văzut mistuindu-se visul scânteelor, care v'a încălzit sufletele cu razele lui divine...; dar și alții, ca voi, au visat zadarnic.

Ați dat celor ce iubiți, fără să măsurați prețul jertfei, viața și inima voastră...; dar și alții, ca voi, zadarnic au dat.

Ați fost buni, și nimeni nu-și amintește..., dar și alții, ca voi, au fost uitați.

Nimeni nu v'a înțeles dorințele, părerile de rău, și nimeni nu v'a împărțit durerile... ; dar și alții, ca voi, au rămas neînțeleși.

Câți alții, ca voi, au străbătut calea, fără drag, fără speranțe, fără odihnă... Treceți, suferiți, ca ei : Calea e dureroasă !

(*Florile dalbe*, I, 16-17-18-19, 1 sept.-15 oct. 1919)

TOAMNĂ

De-atâta strălucire soarele a obosit și razele sale, mai dulci acum, au pierdut din putere; din arbori au căzut fructele grele sub a căror povară se aplecau crengile.

Fără grijă, florile acopăr cu petalele lor veștejite cărările și plaiurile. Ușurat de grânele secerate, istovit de a fi dat atâta sevă, pământul se odihnește cuprins de somn.

Natura e însetată de umbră și de tăcere.

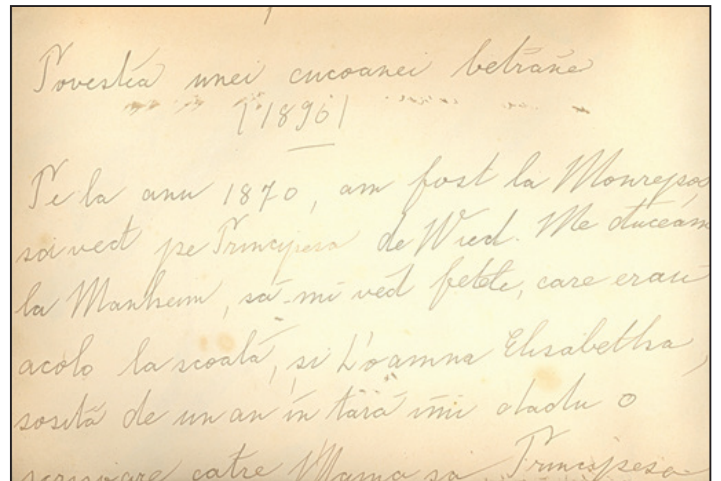
Vie acum și iarna.

Și sufletul, obosit de-atâta flacără, pierde din căldura lui. Dorurile sterpe cari i-au nimicit puterile, s'au spulberat.

Fără grijă, visurile lui brăzdează cărarea lungă a vieții. Istovit de a fi dat atâta iubire, fericit că poate să doarmă, și el așteaptă, însetat de umbră și de tăcere.

Vie acum și moartea.

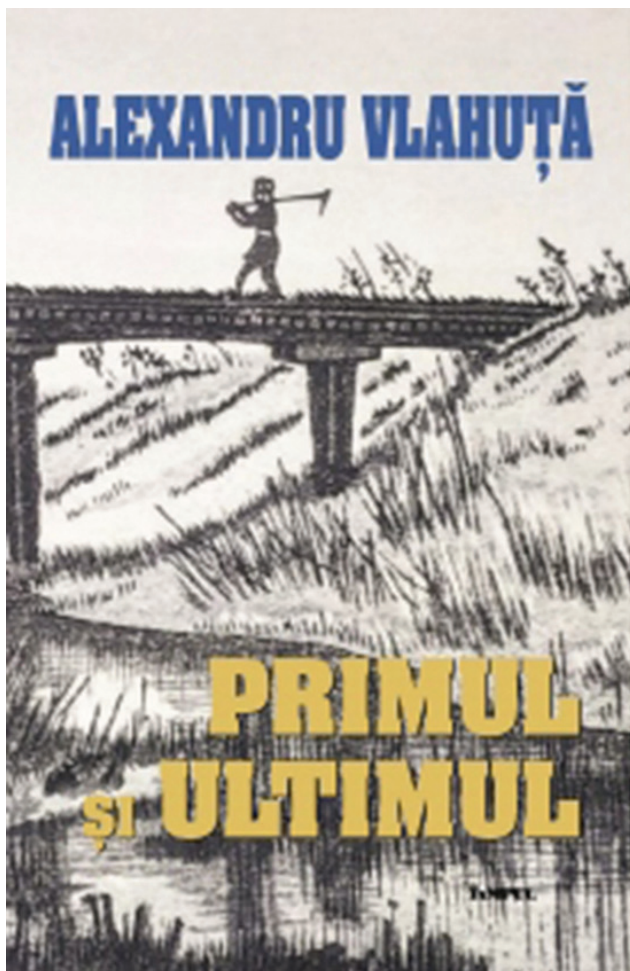
(Graiul nostru, II, 1-2-3, ian.-mart. 1926)

Prima pagină din Jurnalul Mariei Magdalena Exarcu.
(Arhiva Elena Monu)

SEMNAL

Un nou semn că nedreptățitul Vlahuță rămâne o permanență în conștiința literară românească... Și o mare bucurie scriitoricească pentru bârlădeni în *Anul Vlahuță*: volumul *Alexandru Vlahuță. Primul și ultimul*, ediție îngrijită și prefațată de Mircea Platon, Editura Timpul, Iași, 2019.

Foaie de Cenaclu

Centrul „Mihai Eminescu”

Primăria
Municipalității
Bârlad

Apare din septembrie 2018

NR. 11 / septembrie 2019

IN MEMORIAM, POETULUI BÂRLĂDEAN CRISTIAN SIMIONESCU

Pe 10 iulie 2019 la Centrul „Mihai Eminescu” a avut loc o întâlnire care a reamintit personalitatea unui poet bârlădean, care și-a câștigat prin opera sa, un loc în pleiada marilor spirite naționale dintre secolele XX-XXI: Cristian Simionescu. Critica literară, care a apreciat și comentat opera poetului, a recunoscut în marea ei mărinimie, greșeala de a nu fi fost inclus acest nume în istoria literaturii contemporane.

Poezia lui Cristian Simionescu este o imagine sufletească a autorului înzestrat cu rafinamentul privirii, simțirii, cugetării, înzestrat cu acel har al zicerii, ce se cultivă în noi dintru început, o imagine subiacentă a lumii așa cum nu vrem să o vedem, pe care refuzăm să o reprezentăm diferit, ca indivizi, dar nici nu putem să o transformăm într-o convenție unitară, multumitoare. Cele mai valoroase cărți ale sale sunt: „Maratonul” care a obținut Premiul Ununii Scriitorilor din România și „Ținutul Bufonilor” pentru care a primit Premiul Național de poezie „Mihai Eminescu”.

Volumele poetului, poet atât de sugestiv și de introvertit, greu de descifrat, sunt patina spusă sieși sau mărturisită cititorului prin codurile unor personaje harice, desprinsă parcă din cănturile tragediilor antice.

Cristian Simionescu nu a scris pentru a fi recunoscut ci pentru a se ascunde de o lume împietrită, atroce, care transmite și dezvăluie dureri necunoscute: „... voi dezveli rămile coapte...”. O lume bufonică în care toată ființa participă la un maraton etern, în care alergătorul/algătoarea (Striux) recunoaște că: „nu mă cobor a fi disprețuitoare / Mă ridic pentru a fi umilă. Micimea mea mă înalță / A voastră măreție mă coboară”, în care bufonul râde sarcastic, avertizând: „Urmele hamului lăsară dungi pe corpul tău / umbre de neșters, degeaba te razi cu piatra ponce / degeaba potrivști vestiminte și fard / Sunt indelecticiri care dezvăluie ceea ce vrei să ascunzi cu tenacitate... / în care bucuria, sinceritatea, blândețea sunt executate”. „Candoare, tu m-ai pregătit pentru înfrângeri. Credeam că sub podele era oceanul, și de fapt / erau țevile, instalațiile, guzganii.”

Lumea a fost cândva construită, pusă pe temelii. Ce mai rămâne marelui Arhitect decât să reconstruiască lumea? Sa lăsăm poezia să concluzioneze: „Diguri, caverne, șanțuri, irigări, uscăciuni care crapă / Chiromant, ochii tăi slabi și mistifici văd prea puțin: câte un fir, câte o fibră prin întuneric. Mici faruri, / toțiși atât de iubite.

Continuare în pagina 2

RUGĂCIUNE

Mihai EMINESCU

Crăiasă, alegindu-te
Îngenunchiem, rugându-te:
Înalță-ne, ne mintuie
Din valul ce ne bîntuie;
Fii scut de întărire
Și zid de mîntuire,
Privirea-ți adorată
Asupra-ne coboară
O, maică prea curată
Și pururea fecioară,
Marie!

Noi ce din mila sfințului
Umbră facem pămîntului
Rugîmu-ne-ndurărilor,
Lucafărului mărilor,
Ascult-a noastre plîngeri,
Regină peste îngeri,
Din neguri te arată,
Lumină dulce, clară,
O, maică prea curată
Și pururea fecioară,
Marie!

Publicația Cenaclului Literar Mihai Eminescu Bârlad

Numărul 11 / septembrie 2019 al publicației
Cenaclului Literar „Mihai Eminescu” din Bârlad,
număr dedicat poetului Cristian Simionescu.

G.TUTOVEANU

CUM S-A NĂSCUT FĂT-FRUMOS*

În primăvara anului 1904, la câteva luni după revenirea mea în Bârlad, unde-am găsit pe *D. Nanu*, care suplinea catedra de limba franceză de la liceul „Codreanu”, și pe *Emil Gârleanu*, Sublocotenent în regimentul „12 Cantemir”, cu care aveam strânse legături de prietenie, de mai înainte, întâlnindu-ne într-o seară în grădina publică a orașului, și scăldați tustrei în seninul și căldura primelor zile de primăvară, am hotărât întemeierea unei „mari” reviste literare.

Greutatea era însă că hârtia și tiparul nu se plătesc cu visuri, și proza meschină a vieții ne tăia din aripile primelor avânturi...

Dar se vede că și *Făt-Frumos* își avea Dumnezeuul său, pentru că a doua zi chiar, m-am dus, cu ceilalți doi prieteni, la fostul meu coleg de școală, *Constantin D. Lupașcu*, fost ucenic al lui *G. Cațafani*, și care tocmai atunci deschisese o nouă tipografie.

L-am luat de amândouă mâinile, și amintindu-i de vremea când ne scădam împreună în apa cea leneșă a Bârladului, l-am „amețit de cap” spunându-i cu toții câte-n lună și-n stele, până când *Lupașcu*, fire entuziastă, de care-a fost stăpânit întreaga lui viață, mi-a răspuns: „Bine!... Credit nelimitat!... Adă materia!”.

Și astfel, peste-o săptămână, și-a luat zborul din Bârlad primul număr din *Făt-Frumos*, revistă la care au colaborat foarte mulți dintre cei mai de seamă scriitori ai vremii, și care-a conlucrat cu *Sămănătorul* și *Lucaefărul*, la crearea curentului curat românesc în literatura noastră.

La *Făt-Frumos* au scris: *N. Iorga*, *A.C. Cuza*, cu „Naționalitatea în artă”, *I. Brătescu-Voinești*, *I. Bassarabescu*, *O. Carp*, *M. Sadoveanu*, *I. Adam*...și și-au început cărarea literară scriitorii bârlădeni, în afară de *Emil Gârleanu*, care și el începea să publice literatură pentru prima oară, *Corneliu Moldoveanu* și *A. Mândru*.

Timp de trei luni au apărut foarte regulat șase numere din *Făt-Frumos*, sub conducerea mea, având asupra-mi și administrația și redacția revistei, și îngrijind și toate cheltuielile de tipărire și expediție.

Cu toate acestea, m-am retras de la *Făt-Frumos*, în împrejurări neînțelese pentru toată lumea.

Naționalismul înverșunat și luminos al dlui *N. Iorga* de la *Sămănătorul* aprinsese, în sufletul tinerilor începători într-ale literaturii, dorința de-a se vedea cât mai grabnic scoși la lumină, și de aceea, ca să fie, după cum credeau ei, pe placul conducătorului, scriau versuri în care depășeau măsura. Erau versuri în care, fără poezie, nu se vorbea decât de atrocități, valuri de sânge, munți de leșuri, grămezi de ciomege și topoare...versuri pe care *N. Iorga*, un adânc înțelegător al poeziei, sub orice formă de manifestare, nu le publica niciodată...

Într-una din zile, *d. Corneliu Moldoveanu* îmi încredințează o poezie din acestea, cu rugămintea să i-o public.

Se-nțelege că am refuzat, încercându-mă să-l conving că trecutul neamului nostru este un izvor de adevărată poezie, dar trebuie redată altfel, fără nici o violență de grai.

N-au trecut decât două-trei zile de la această întâmplare, și prietenii mei, *Gârleanu* și *Nanu*, mi-au spus că pentru alegerea materialului de imprimat, să alcătuim un comitet de trei, nelăsându-mi-se mie singur alegerea acestui material.

Știind din experiența de până atunci că revistele literare nu trăiesc decât sub conducerea unui singur om, și pentru că din acești doi prieteni *Nanu* și *Gârleanu*, acesta îmi probase un mai

puternic spirit de organizare, celălalt fiind un „visător incorigibil”, am hotărât, fără nici o supărare, să-i cedez conducerea revistei.

După retragerea mea, s-a publicat numaidecât și „poezia” cu pricina a dlui *Corneliu Moldoveanu*.

Retrăgându-mă de la *Făt-Frumos*, nu mi-am stricat nicidecum bunele relații cu vechii mei prieteni, nici chiar cu *d. Corneliu Moldoveanu*.

Gârleanu, după retragerea din armată, ducându-se la București, a încercat să continue acolo cu apariția lui *Făt-Frumos*, dar n-a reușit să scoată decât trei numere, recunoscându-mi mai târziu într-o convorbire avută cu el că *Făt-Frumos* este al Bârladului, și „nu poate trăi în zgomotul și învălmășeala Bucureștiului”.

Negândindu-mă niciodată, cum nu mă gândesc nici acum, să-mi fac vreun titlu de merit din întemeierea lui *Făt-Frumos*, ca și din întemeierea celorlalte reviste bârlădene, n-am intrat niciodată în discuțiile privitoare la aceste publicații...

Cum această revistă a mai apărut și după retragerea mea, a ajuns la cunoștința celor care s-au ocupat mai târziu de ea, tocmai pe când era condusă numai de *Gârleanu*, ceea ce a hotărât pe unii dintre critici și istorici literari s-o pună numai pe seama lui.

N-am intervenit niciodată în aceste discuții și pentru că n-am voit, cum nu vreau nici acum, s-ating nici cu vorba unui gând, amintirea pururi luminoasă a unora dintre cei mai buni, mai devotați și mai rari prieteni din câți am avut. Bogata corespondență pe care o am de la *Gârleanu*, și dinainte, dar mai ales de după retragerea mea de la *Făt-Frumos*, adeverește aceasta și îți făgăduiesc că-ți voi da-o s-o publici întregă, la cel dintâi prilej.

(...)

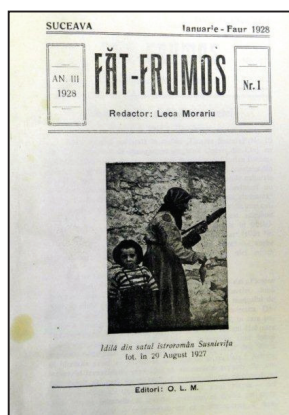
După încetarea lui *Făt-Frumos*, cum înțelegeam atunci, ca și astăzi, că Bârladul nu poate fi lipsit de-o revistă literară, am primit să conduc în Bârlad, în al doilea an de apariție, revista literară *Freamătul* (1908), care apăruse un an la Tecuci, întemeiată fiind de prietenii mei, *C. Doboș* și *I. Sbârnea*. La această revistă literară, tipărită cu-o deosebită îngrijire în tipografia cea nouă a lui *T. Slobozeanu*, și-a început ucenicia de scriitor strălucitul gazetar de astăzi, *Pamfil Șeicaru*, directorul ziarului *Curentul*...

Tot după dispariția lui *Făt-Frumos*, am legat strânsă prietenie cu *Maiorul Tudor Pamfile*, acel pasionat cercetător al folclorului românesc, și care, ajutat de *Mihai Lupescu*, a întemeiat revista *Ion Creangă*, un adevărat tezaur al literaturii noastre. Tot *Pamfile* a mai făcut să apară și-o revistă de documente, intitulată *Miron Costin*, știind că și *Făt-Frumos* tipărea, la ultima pagină, câte-un document...

În timpul războiului, pe când întreaga țară era aciuată pe pământul vechii Moldove, și orice viață literară încetase, am tipărit, ajutat de *Alexandru Vlahuță*, care-și trăia aici întunecatele zile ale refugiului, și de prietenii: *V. Voiculescu*, *M. Lungeanu*, *T. Pamfile*, *M. Lupescu*, *Victor Ion Popa* și alții *Calendarul nostru pe 1918*, din care peste două mii de exemplare le-am trecut și împărțit gratuit în Basarabia, prin Ministerul de Instrucție, pe atunci la Iași, dar mai ales prin soldații moldoveni din armata rusească...

(...)

Din revista *Scrisul Nostru*, I, 1, ianuarie 1929, rubrica lui *V. Damaschin* *Discuții literare: De vorbă cu G. Tutoveanu*, pp. 4-5.

EDUARD PAMFIL (1912 - 1994)

25 DE ANI DE LA TRECEREA ÎN ETERNITATE

Născut în 1912, la Geneva, poet de mare stranietate, ținut într-o umbră forțată, prin urmare neștiut pe cât s-ar cuveni, ar fi putut deveni un Mallarmé al poeziei românești. Personalitate plurivalentă, profesor universitar de psihiatrie, valoare de prim rang a psihiatriei românești, creator al psihiatriei antropologice românești, muzician, virtuoz al chitarei clasice și creator de instrumente muzicale, **Eduard Pamfil** este una dintre cele mai rafinate, mai erudite, mai moderne și mai occidentale minți ale medicinei românești, opus prin finețea intelectuală primitivismului agresiv al perioadei comuniste. Supus ignorării și persecuțiilor, le-a depășit cu nobilă superioritate.

Absolvent al Facultății de Medicină din Cluj (1937), și-a desăvârșit studiile la Paris, între 1938-1948, întrerupându-le în timpul războiului ca să vină în țară. După terminarea ostilităților, s-a reîntors în Parisul unde se perfecționase mai întâi în neurologie, cu Jean Lhermitte, apoi în psihiatrie, cu Henri Ey. În 1948, a fost rechemat în țară, unde, un an mai târziu, a fost numit conferențiar la Catedra de psihiatrie a Facultății de Medicină din Cluj. În 1959, arestat sub acuzația de a fi participat la manifestațiile studentești prilejuite de împlinirea unui secol de la Unirea Principatelor, a fost condamnat la doi ani detenție cu suspendare. În ultimul său cuvânt la proces, declara: „Dacă într-un coșmar nocturn mi s-ar înfățișa terasa Café de la Paix din Paris, unde zăboveam uneori cu amicii mei francezi prin anii '30, înfrățiți în ideile stângii democratice, și le-aș spune că am premoniția arestării

și condamnării mele, peste decenii, într-un proces politic dintr-o țară comunistă, toți ar izbucni în hohote de râs, ca de o glumă sinistră. Totuși, dacă va trebui, asemeni lui Socrate, să beau cupa de otravă până la fund, o voi face, măcar pentru a da exemplu studenților mei aflați acum lângă mine...”

După proces, a fost trimis pentru doi ani cu domiciliu obligatoriu la Căminul-spital pentru copii retardați din Siret. Între 1963-1977, a funcționat ca profesor la Catedra de psihiatrie a Facultății de Medicină din Timișoara. De menționat că în 1964 i s-a refuzat postul de profesor de psihiatrie la Facultatea de Medicină din București.

Opera medicală: *Nevrozele* (1974), *Psihozele* (1976), *Persoană și devenire* (1976).

Opera literară: *Arioso dolente*, poezii (1979), *Adagio*, poezii (1986).

C. D. Z.

C.D. ZELETIN

POETUL EDUARD PAMFIL ȘI JOCUL VOLUPTUOS

Trebuie să fii un Argus înzestrat cu o sută de ochi, ori heruvimul cel cu ochi mulți, și trebuie să ai presupusul lor acord dintre văz și auz pentru a sezisa sunetul propriu al liricii unui psihiatru ca Eduard Pamfil, care, în această ipostază, a transformat linia frontierei dintre normal și morbid într-o zonă în care au năvălit toate complexitățile și rafinamentele posibilului. Deoarece, dacă Paul Verlaine propunea *de la musique avant toute chose*, muzică înainte de toate, poezia acestui neobișnuit scriitor medic se recomandă ca un ansamblu de teritorii ale imperiului muzicii prin toate structurile ei: primară (eufonia cuvintelor), secundară (prozodie), terțiară (ritm) și cuaternară (modulare filozofică, bogăție și felurime asociativă). De altfel, era muzician, chitarist și chiar creator de instrumente muzicale (*chitarcello*, inspirat din chitară și violoncel), asemeni unui alt medic scriitor, marele Albert Schweitzer, constructor de orgi.

Citindu-i singurele cărți de poezie, *Arioso dolente* (1979) și *Adagio* (1986)*, publicate la 67 și, respectiv, la 74 de ani, dar cu siguranță scrise cu mult mai înainte, mi-a venit în minte felul în care numea Eminescu poezia, într-un vers din *Epigonii: Voluptuos joc de icoane și de glasuri tremurate...*, joc voluptuos așternându-se, tot Eminescu o spune, *peste țărâna cea grea...*

O îngemănare între imagini și muzică, un tremolo al viziunilor prinse în undele atotcuprinzătoare ale armoniei sonore.

Pentru Eduard Pamfil, poezia este o undă. Ea călătorește odată cu gândul spre vidul cosmic. Cititorul îi percepe o continuă lepădare de concret și accedere spre abstract, astfel că poetul poate spune, cu un firesc intelectual care e numai al lui: *E iarăși toamnă-abstractă-n univers...* (*De toamnă*, în *Adagio*). O fascinație a sferelor celeste îl îndeamnă să râvnească neconținut puritatea; astfel, îi cere propriei făpturi să-l absoarbă din lut prin mijlocirea muzicii, liberându-l spre spațiul neînceput (*Rămâi*, în *Adagio*). *Cântând va trece vremea*, continuă, dând și timpului dreptul său la relativitatea subiectivismului. *Tu vei găsi-n crepuscul pe sora ta lumină* (*Acolo*, în *Adagio*), amintind de înfrățirea cu elementele fundamentale din *Laus creaturarum* (*Laudi delle creature*) a Sfântului Francisc din Assisi, care îi cântă pe frații noștri Apa, Focul, Țărâna și Moartea. Liniștea celestă e antinomică muzicii, universul e un tot care cântă, negurile ce vin din infinit primesc mesajul sferei și îl preschimbă în muzică (*Mesaj*, în *Arioso dolente*), iar poetul care a umblat *pe drumul/ce duce, totdeauna, spre cele interzise* (*Coral*, în *Arioso dolente*) se întreabă, auzind cum bate orologiul cosmic, unde-i *muzica de*

moarte... (Exorcism, în *Arioso dolente*).

Eduard Pamfil e sedus de misterul universului fără a fi mistic. Fioruri limpezi conferă liricii sale o vibrație ce urcă din anticii poeți ionieni, deprinși cu piatra și cu reflexia razelor solare pe ea. Frecvența termenilor muzicali creează un limbaj transcendent însoțind, ca armonia unui stol de lebede în azur, limba mai puțin empirică și mai mult ideatică a versului. Trecem peste titlul ambelor volume, translocate pur și simplu de pe indicele portativelor, *Arioso dolente* și *Adagio*, ca să ne oprim la: *andante, coral, sarabandă, largo, concert, cântec, theorbă, missă, dulcimer, carillon, romanță, silent, coarde, flaute, heptacord, clavecin, Rameau, acord minor, registru atonal, aubade, pavană, muzici siderale* etc. Ici-colo sinestezii (*Lumini sonore, stafii sonore*), ici-colo termeni transplantați, fără acomodare, dar dintr-o subtilă necesitate stilistică, din limbile italiană și franceză: *albade, luglio, dolent, archiliuto* etc. și *turnoa, lagune tiede, lande, alueta* etc., dar și *tristesse*, trădând oroarea urechii muzicale pentru consoana -ț- din *tristețe*, urâtă în românește. E o atmosferă de miraj, seducție, răpire, de imponderabilitate sugerată de zborul gândului, dar și de nunta păpădiilor (*Adagio*). Conștiința onirică este o stare remanentă de conștiință în vis, care se înfrățește ușor cu reveria. „Onir – poate așa mă chema”, scrie poetul (*Baladă, în Arioso dolente*) – și, într-adevăr, poezia sa recunoaște numeroase ecouri baladești de reverberație medievală ale celui căruia Radu Stanca i-a fost contemporan, numai că, spre deosebire de confratele său, Eduard Pamfil o face prin sugestie, el fiind baladesc fără a fi narativ. E un truver fantasmatic și abstract, vrăjit de virtuozitatea ludică: *Hipopotamii mei prieteni,/ hipopota-potamo-tamii!* Sau: *Crocodilu-dilu-dil,/ verde-lacom, inutil,/s-a evaporat din Nil... (Fabulă și Contrapunct ludic, din Arioso dolente)*. Joc e și *quolibetul: Dinspre sud/în miază-moarte (Romanță, în Arioso dolente)*, de unde vine sunetul aspru al cororilor...

Acestea au fost *glasurile tremurate*; dar unde este *voluptuosul joc de icoane*? El se află la polul plus – după vocabula lui Ion Barbu –, în fascinația geometrismului cosmic ce sugerează deopotrivă inițierea și interdicția, dar și la polul minus, în obsesia peștilor din spațiul hidric. De asemenea, în conceptul indicibilului. Tot în *nadirul latent* trebuie să-i plasăm și cântecul absenței: prezența muzicii indică, în acest caz, absența imaginii, minus-imaginea semnificând, în algebra lirică a poetului, tot imagine. De altfel, De Chirico, pictorul absenței, constituie chiar titlul unei poezii, iar confrăți ai lui întru pictură, ca Bosch, El Greco ori Grünewald, sunt amintiți de mai multe ori.

Am reflectat, citind *Arioso dolente* și *Adagio*, asupra întrebării privitoare la fundalul lor filozofic. Dată fiind magia mișcării frenetice a gândului într-un spațiu sugerat ca imuabil, răspunsul pare să stea în școala eleată, probabil în pitagoricieni. Stoicul Zenon din Elea este cel sugerat prin multe elemente de construcție lirică. El nega realitatea mișcării, în timp ce își rezema argumentele tocmai pe mișcare, prin încă neelucidatele lui paradoxuri, al săgeții ce stă pe loc în timp ce zboară și al broaștei țestoase în mers, ce nu poate fi ajunsă din urmă de Ahile cel iute de picior... Ca viziune cosmologică, pare

să coboare din Immanuel Kant, care atribuia existenței o dublă realitate: una în sine (*numen*) și alta în manifestare (*fenomen*).

Care e poziția poetului Eduard Pamfil în configurația liricii celor mai importanți scriitori medici? Prin lipsa cromaticii, se extrapolează hiperromaticului George Magheru cu ale lui *Poezii antipoetice*, prin hieratism și levitație se distanțează de tușa senzuală și grea a lui Vintilă Ciocâlteu cu al său *Adânc împietrit*, iar prin absența aderenței la arhetipul strămoșesc și a confesiunii, fie religioase, fie erotice, de întreaga lirică a lui V. Voiculescu. Ceea ce înseamnă că se așază într-un loc al său, care îl aștepta.

*

Așa stând lucrurile, succesiunea celor două volume de poezii ale lui Eduard Pamfil, *Arioso dolente* și *Adagio*, își are nu numai o justificare istorică, ci și una organică. De aceea, suntem de părere că, la retipărirea lor împreună, titlul *Arioso dolente* este cel indicat, el înglobând logic și structural noțiunea de *Adagio*.

*) O istorie frumoasă are acest *arioso dolente*, moment dramatic în muzica de operă, modalitate care îmbină trăsăturile ariei cu cele ale recitativului. *Dolente* s-ar putea traduce în românește prin *tânguitor*. Eduard Pamfil l-a preluat, probabil, din *Sonata pentru pian opus 110 în la bemol major de Beethoven*. Aceasta are la un moment dat un segment *arioso dolente* ce reia, într-o manieră personală, celebrul *Adagio* al lui Tommaso Albinoni, înrudit, la rândul lui, cu mișcătoarea arie pentru contraltă, *Es ist vollbracht (Săvârșitu-s-a)* din *Johannes Passion* de Johann Sebastian Bach. Este evident că, la Beethoven, *arioso dolente* e o echivalență instrumentală a unui *arioso dolente* vocal.

(Din C.D.Zeletin, *Scrieri 3*, volumul *Distinguo*, capitolul *Scriitori medici*, pp. 415-421.)

Profesorul universitar psihiatru, poetul Eduard Pamfil: bust înălțat în Timișoara, orașul care l-a adoptat.

ZÂNA TĂMĂȘANU

UNDE NI SÎNT VISĂTORII?...

Anul 1858 a fost generos cu literatura română, aducând pe lume trei mari scriitori: la 2 aprilie s-a născut Barbu Ștefănescu-Delavrancea, la 5 septembrie, Alexandru Vlahuță, la 3 octombrie, Duiliu Zamfirescu, scriitori ale căror drumuri aveau să se intersecteze în viață și să reverse asupra literaturii române o lumină de mare intensitate, recunoscută în timpul vieții lor și cunoscută de generațiile următoare.

Timp de patru decenii – sfârșit de secol XIX și început de secol XX – Alexandru Vlahuță (1858–1919) a ocupat un loc important în viața literară și culturală românească, numele său fiind întâlnit frecvent în paginile publicațiilor de prestigiu, cum erau *Convorbiri literare*, *Familia*, *Viața românească*, *Sămănătorul*, *Vieța*, *Epoca*, *Universul* ș.a.

Glăsuț scriitorului a putut fi ascultat sub cupola Ateneului Român în conferințe care abordau probleme importante ale literaturii: *Mișcarea literară* în 1886, *Curentul Eminescu* în 1892, la sfârșitul căreia poetul a citit poezia *Unde ni sunt visătorii?...*, *Onestitatea în artă* în 1893.

Alexandru Vlahuță a văzut lumina zilei în satul Pleșești din fostul județ Tutova, sat care azi îi poartă numele, ca fiu al unui mic proprietar de pământ. El își amintește cu duioșie plaiurile natale, de chipul luminos al mamei, de micile bucurii și necazuri: „La țară, într-un cătun sărac pe valea Similei, cu fața la drum o casă veche acoperită cu trestie; o săliță între două odăi podite cu scânduri de stejar, în fund un iatac c-o ferăstruie ce dă în livadă. Biata mamă robotea din zori până-n noapte și pe chipu-i blând se așternea îngrijorarea pricinuită de soarta copiilor, mai ales pentru mine, Alexandru, care eram tare firav. Biata mamă, ce mult mă iubește! Și cât suferă! O aud viind, mai mult, o aud cum pășește și cată la mine, cum îmi surâde cald, parcă-mi vin raze de soare de pe fața ei palidă...”

Scriitorul de mai târziu și-a evocat copilăria în pagini autobiografice sau prin intermediul unor eroi ai cărților sale: „plăpând, bolnăvicios de mic, suferind întruna de friguri și de dureri de cap” (*Mogâldea*), ceea ce a făcut să nu se poată bucura de zburdălniciile și năzdrăvăniile caracteristice vârstei.

A urmat școala primară și liceul la Bârlad între 1867–1878, iar în 1879 susține examenul de bacalaureat la București, înscriindu-se apoi la Facultatea de Drept de la care se va retrage, după un an, din cauza lipsurilor materiale. Devine institutor, apoi profesor la Târgoviște și București, iar în 1888, revizor școlar în județele Prahova și Buzău.

Sârguincios, cu înclinații spre disciplinele umaniste, elevul Vlahuță trăiește în anii de școală un eveniment deosebit: întâlnirea, prin intermediul revistei „Convorbiri literare”, cu scrierile marelui poet Mihai Eminescu, pe care îl va cunoaște în 1884. În „Amintiri despre Eminescu” (1889), Vlahuță mărturisește: „Eram în gimnaziu când am citit primele poezii ale lui Eminescu și fantastica nuvelă «Sărmanul Dionisie»! Versurile lui exercitau asupra mea o înrăurire extraordinară de puternică, adâncimea fascinantă a gândurilor lui mă umplea de fior mistic, de o admirație estetică”, sentimente exprimate mai apoi în oda „Lui Eminescu”: *Tot mai citesc măiastra-ți carte,/ Deși ți-o știu pe dinafară,/ Parcă urmând șirul de slove,/ Ce-a tale gânduri sămănară,/ Mă duc tot mai afund cu mintea/ În lumile de frumuseți,/ Ce-au izvorât, eterni luceferi,/ Din noaptea tristei tale vieți...*

Alexandru Vlahuță și-a încredințat primele încercări poetice revistei *Convorbiri literare*, unde își face debutul în august 1880 și va rămâne timp de șase ani legat de cercul junimist, dar primele volume îi vor apărea abia în 1886, *Nuvele* și în 1887, *Poezii*. Până în 1915 aproape an de an va publica câte un volum de proză sau poezie, iar trei dintre ele vor fi premiate de Academia Română: *Clipe de liniște*, 1900, *România Pitorească*, apărută în 1901 și retipărită în 1902 și culegerea *Poezii 1880–1915*, care primește Marele Premiu al Academiei Române.

La propunerea lui Iosif Vulcan, Alexandru Vlahuță este ales, la 9 martie 1893, membru corespondent al Academiei Române, dar scriitorul refuză, întrucât în 1887 volumul *Nuvele* și în 1888 volumul *Poezii* fuseseră respinse de la Premiul Academiei. În 1897 i-a fost respins și volumul *În vâltoare*, pe motiv că autorul refuzase titlul de Membru corespondent al Academiei Române.

Alexandru Vlahuță credea că „arta izvorăște și respiră aerul epocii în care se naște... artistul este sinteza spiritului societății în care trăiește”, idei exprimate în conferințele sale, în manifestul poetic *Unde ni sînt visătorii?...* sau în romanul *Dan*.

Gândul că ceea ce realizează artistul „se duce peste timp și umple lumea de răsăditul vieții și bătaile inimii sale”, trebuie să invite la o mare răspundere pentru cuvântul scris (*Onestitatea în artă*).

La Centenarul nașterii lui Alexandru Vlahuță, Tudor Vianu, în cuvântarea ținută la Academie, afirma: „Puțini alții au mai fost însuflețiți de o dorință atât de caldă și atât de vie de a sluji, de a fi de folos omului și înălțării patriei sale”.

În complexitatea operei sale întâlnim frecvent teme legate de „durerile lumii”, de destinul intelectualului sărac și cinstit, inadapabil condițiilor unei societăți rău întocmite (Dan, din romanul cu același nume).

Multe schițe ale sale aduc în atenție nedreptățile suferite de cei ce muncesc glia strămoșească, „săracii țărani pe care nimeni nu-i știe, nimeni nu-i crede”, amintind de operele lui I. L. Caragiale („Arendașul român”), Mihail Sadoveanu („Județ al sărmanilor”), Delavrancea („Sultănică”), Coșbuc („Balade și idile”) sau Nicolae Grigorescu, atât de prețuit de poet, cu celebrele sale portrete.

Poezia lui Vlahuță capătă uneori virulență de pamflet în: *1907, Cârmacii, Țară de pripas, În zile grele, Triumful așteptării, Ananghie*, care scot în evidență suferințele țării, injustiția socială, dar și clocotul sufletului său pentru iubirea de țară și neam: „o prăpastie pururi deschisă a stat între popor și conducătorii săi. De-o parte, numai datorii, de alta, numai drepturi” (1918, articolul *Strigătul vremii*).

Alexandru Vlahuță concepea scrisul ca având rol militant, etic, moralizator, educativ. Exemplu stă *România pitorească*, pe care autorul o considera „cea mai însemnată și înaltă chemare a vieții și opera de căpetenie a modestei (sale) activități literare.” Închinându-i „toată puterea, toate gândurile și dragostea sa de muncă”, cartea apare după trei ani, alcătuită fiind din trei părți: *Pe Dunăre, Pe Marea Neagră, În munții noștri*, purtând cititorul prin cele mai frumoase și pline de interes așezări românești. Elogiază apele și munții, dealurile și câmpiile, dar

toate sunt însoțite de evocarea istoriei noastre, de „glorioasele umbre” ale domnitorilor viteji, deveniți personaje legendare, de la Traian și Decebal, la Mircea cel Bătrân, Mihai Viteazul și Ștefan cel Mare până la Tudor Vladimirescu și N. Bălcescu. Sunt admirați, mai ales, oamenii acestui pământ, cu firea lor deschisă, ospitalieră, cu hărnicia și priceperea lor, cu dârzenia și mândria, cu portul de o rară risipă a imaginației, cu vorba plastică, plină de înțelepciune, cu cântecele și legendele lor care-l fac pe autor să exclame: „Într-o țară așa de frumoasă, c-un trecut așa glorios, în mijlocul unui popor atât de deștept, cum să nu fie o adevărată religie iubirea de patrie și cum să nu-ți ridici fruntea ca falnicii strămoși de odinioară, mândru că poți spune: Sunt român!”

Chiar dacă Vlahuță nu este înzestrat cu paleta de pictor a lui N. Grigorescu – căruia i-a închinat o monografie în 1910 – sau cu „paleta de pictor în cuvinte” a lui Delavrancea, ori cu talentul de mare originalitate în realizarea tablourilor de natură al lui Calistrat Hogaș, această operă încântă prin comparațiile, metaforele, personificările folosite, prin expresiile cu rezonanță onomatopeică, prin succesiunea verbelor când evocă trecutul istoric, generând emoții adevărate și satisfacții estetice.

Vlahuță a desfășurat o bogată activitate publicistică, fiind redactor la *Revista nouă* a lui B. P. Hasdeu (1887), a editat revista *Vieța*, 1893 – 1896, împreună cu dr. Alecu Urechia și a fost director la revista *Sămănătorul* împreună cu G. Coșbuc (1901).

Spre sfârșitul vieții, se retrage la Dragosloveni, aproape de Râmnici Sărat, la moșia soției sale. La 19 noiembrie 1919 se stinge din viață, la București, fiind înmormântat în Cimitirul Bellu, alături de ceilalți „visători”.

Deși bogată și valoroasă, au fost perioade când opera sa a intrat într-un con de umbră, fie că prima parte a creației sale are influențe ale poeziei eminesciene, fie din ignoranță sau nepăsare (așa cum este perioada pe care o traversăm acum).

Și e nedrept când știm că *sonetele* sale, *oda* închinată lui Eminescu, *profilurile* lui în versuri (*Unde ni sînt visătorii?...* și *Slăvit e versul*) au fost la vremea lor împotriva pleiadei de versificatori care nu aveau nimic de spus.

Proza vlahuțiană surprinde trăsăturile fundamentale ale unor personaje „din durerile lumii”, „din trecutul nostru”, sau viața parazită a altora, dar și frumusețile țării încărcate de istorie (*România pitorească*) sau evidențiază valorile culturale ale acestui popor cum sunt picturile lui Grigorescu, pe care-l considera „sol al neamului” în concertul etic și artistic al popoarelor.

Spirit cultivat, Vlahuță citea și scria latinește și grecește, vorbea și scria în italiană și franceză, avea bogate cunoștințe de artă. S-a aplecat cu pasiune asupra valorilor poporului său, dar și cu dragoste asupra nevoilor celor mulți.

Prietenia sa cu Caragiale (pentru care avea un adevărat cult), cu Delavrancea, Coșbuc, Grigorescu, Goga, a fost evocată la Centenarul nașterii sale de marele critic și estetician Tudor Vianu: „În casa de la Dragosloveni, unde ușa era totdeauna deschisă și masa întinsă pentru prietenii săi scriitorii, aveau loc discuții aprinse, în care se întreceau spiritele străluciților săi prieteni, discuții în care amfitrionul Vlahuță, ca un magnet puternic, polariza în jurul său floarea inteligenței și a talentelor literare ale epocii”.

În timpul Marelui Război s-a retras la Bârlad, în casa profesorului Eugeniu Bulbuc, unde era vizitat de tineri scriitori din Academia Bârlădeană, căreia i-a fost primul președinte de onoare, tineri pe care-i îndruma cu sollicitudine, unul dintre

aceștia fiind Vasile Voiculescu, și la Iași.

Alexandru Vlahuță a fost un animator, un înflăcărat „sămănător” de idei nobile și generoase, un adept al prieteniei și loialității scriitoricești, al unei vieți literare puse în slujba creației românești, așa cum apare exprimat în poezia *Din prag*:

*Bine e să știi, la moarte, că o dungă lași – un nume,
C-ai săpat la zidul nopții, c-ai muncit să-ți scoți în lume
Din al creierului zbucium, ca pe-un diamant, ideea.
Urma-ți fi-va cunoscută pe-unde ți-ai purtat scânteia...
Ș-o scânteie-n alergare e o rază... Mângâiere!..*

Bibliografie:

- Paul Bujor, *Amintiri despre Al. Vlahuță și I. L. Caragiale*, C. R. București, 1968.
G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Minerva, București, 1982.
C. Ciopraga, *Literatura lui Vlahuță*, în „Iașul literar”, 9-10, 1958.
Virgiliu Ene, prefață la volumul Al. Vlahuță, *România pitorească*, ediția a IV-a, E. T. București, 1961.
Virgiliu Ene, studiu introductiv, cronologie, bibliografie la Alexandru Vlahuță, *Versuri și proză*, Ed. Eminescu, București, 1961.
G. Ibrăileanu, *Al. Vlahuță, Din trecutul nostru* în vol. I., *Scriitori români și străini*, EPL, 1968.
Valeriu Râpeanu, *Vlahuță și epoca sa*, E. T., București, 1965, 1966.
George Șovu, prefață și aprecieri critice, Al. Vlahuță, *România pitorească*, ed. a II-a, Ed. Ion Creangă, București, 1985.
T. Vianu, *Al. Vlahuță. Studii de literatură română*, EDP, București, 1986.
T. Vianu, prefață la volumul Al. Vlahuță, *Versuri și proză*, Ed. Eminescu, București, 1986.

Alexandru Vlahuță

PETRUȘ ANDREI

ALEXANDRU VLAHUȚĂ, PRECURSOR AL ROMANULUI ROMÂNESC MODERN

*Partea mea de suferință pe lumea asta a fost
mai deosebită decât a altora.*

A. Vlahuță

A. Vlahuță a debutat editorial cu volumul de „Nuvele” în 1886. Până la apariția romanului „Dan” (1893), a mai tipărit un volum de proză („Din goana vieții”), iar, după roman, a mai publicat alte câteva volume de proză: „Icoane șterse”, „În vârtoare”, „Clike de liniște”, „Din durerile lumii”, „Din trecutul nostru”, „File rupte”, „La gura sobei”, „Dreptate”, la care se adaugă: „România pitorească” (1901) și „Pictorul N. I. Grigorescu” (1910).

În nuvelele și povestirile sale, Alexandru Vlahuță se resimte de ideologiile sămănătoriste, poporaniste și naturaliste, sentimentul dominant fiind unul de compasiune pentru suferința umană, indiferent de mediul în care se produce.

Prozatorul s-a inspirat din „frământările zilnice ale societății” în care a trăit, cum singur o spune, pledând pentru o literatură de inspirație națională.

În *nuvelele de inspirație rurală*, Vlahuță a denunțat tratamentul inuman la care erau supuși țărani: după ce boierul îi face nedreapta și cumplita „Socoteală”, bietul țăran se întoarce în bătaură „șovăind ca un om toropit de băutură, cu capul gol, cu părul smuls, desfăcut la piept” și „cu cămașa plină de sânge”. Reîntors în satul părăginit să depene „Amintiri”, scriitorul află o poveste de dragoste și de moarte: neputând căpăta binecuvântarea tatălui Simion de a se însura cu Ilincuța, fiica văduvei Maranda, amândoi tăinuind copiilor legătura lor vinovată, Pârveu, într-o clipă de nebunie etilică, învinge împotrivirea tatălui său cu toporul, curmându-i astfel viața.

Când ai nepoți ca Gavrilă, „cel mai stricat din neam”, mai bine să nu ajungi „La bătrânețe”; cartofor pasionat, nepotul nu se mai mulțumește cu ce-i dă biata „bunicuță” și-i curmă zilele pentru a o jefui.

„De la o șezătoare” aflăm că și pe la noi, cândva, bântuiau fantomele, strigoi sau chiar dracu-n persoană luând înfățișare când de motan, când de bivol, amândoi negri ca noaptea din care s-au născut, ba pentru a răsturna un car în șanț, ba pentru a face un om una cu pământul și alte asemenea lucruri prăpăstioase. Ilinca lui Vasile Ispas din Pleșești, „o mândrețe de fată”, își trăiește „În străini” drama și tragicul sfârșit.

„La arie”, Costachi, poreclit „Ghioagă”, vechilul lui Leonida, lovește cu sălbăticie pe Ileana, o tânără nevestă care i-a rezistat, aducând-o în situația de a-și pierde sarcina.

„De la țară”, numai vești rele: vremea și vremurile potrivnice, lipsurile și bolile seceră viețile bieților oameni făcând și pietrele să plângă:

„Sărării țărani, mult mai trag și nimeni nu-i știe și nimeni nu-i crede”.

De la „Frați de cruce” se ajunge la omor atunci când unul din ei încalcă frăția și necinstește casa celui alt.

Nuvele inspirate din viața copiilor lipsiți de copilărie:

Doi copii oropsiți, Giustino și Rosalba, se joacă „De-a baba oarba” cu destinul, cântând din flașnetă și dansând în ploaie, în frig și într-o mare de tristețe. O bunicuță, împreună cu cei doi nepoți pe care-i crește, nu au, „În ajunul Crăciunului”, „nici o

bucurie”, iar în celelalte zile cu atât mai puțin.

Vlahuță își aduce aminte și el de „Un Crăciun” asemănător, când avea de toate... numai dragoste nu.

Nuvele inspirate „Din umbra zidurilor” mănăstirilor și din viața slujitorilor bisericii: „Epraxia” este adusă la mănăstire încă din fragedă copilărie de un tată scăpătat, violent și cartofor. Ea se stinge ca o candelă, mistuită de o patimă lăuntrică și de durerea de a nu-și fi trăit viața.

„Părintele Nil” pare o legendă desprinsă din „O samă de cuvinte”: la mănăstirea din Florești, localitate situată „la două poște de Bârlad”, starețul ia la ocol chiar caii lui Cuza, cerându-i prințului Unirii și voievodului justițiar, șase lei drept gloabă. A treia zi însă, din poruncă domnească, opt slujitori l-au suit pe părintele Nil într-o căruță și duși au fost.

„O carieră într-un potcap”: Simion, fiul unui preot, îi scoate peri albi sfinției sale care îl dă pe mâna învățătorului spunându-i:

„Pielea și oasele să rămâie, domnule învățător, că mai bine-l făcea mă-sa un mânz și-l mânca un lup, de mă scăpa și pe mine și pe dumneata de așa odor”.

Dat afară de la seminar, Simion găsește un potcap și, cu ajutorul lui, o parohie. După zece ani de păstorit, aflându-se că este un impostor, enoriașii obțin de la mitropolitul din Iași hirotonisirea lui pentru a-și păstra pe mai departe turma.

Nuvelele inspirate din mediul urban prezintă, de regulă, chipurile unor pseudo-ziarști. A. Vlahuță întocmește „O schiță” a unui „ziarist de București”, găunos, infatuit, logoreic, ridicol, narcisist. „Chimiță” este prototipul ziaristului „fără talent, fără cultură și fără simț”, care „într-o țară ca a noastră” jonglează „cinci-șase sute de cuvinte dintr-o limbă pe care o știe așa de rău, c-ai putea să juri că nu-i a lui” și care, „în lipsă de altă ocupație, s-a aruncat în politică”, sperând să ajungă deputat sau ministru: „La Dumnezeu și în țara noastră sunt toate cu puțință!”. „Mama” Sultana îl trimite pe Dinicu, singurul ei copil, să dea lecții, „gătit ca un boier”. Mama elevei Eliza Ionescu face însă o pasiune pentru el, punând astfel capăt, pentru totdeauna, posibilei idile dintre cei doi tineri; cele două mame sunt prezentate în antiteză: frumoasa și bestia.

Una „Din durerile lumii” se abate și asupra deznădăcinatului Radu Munteanu: „sărac și străin în București”, el se pregătește de zor, asemeni prozatorului, „să-și treacă examenul de bacalaureat”. El va deschide seria inadaptaților, printre ei și intelectualul onest intrat în conflict cu societatea tentaculară. Oameni înfrânți, cu iluziile spulberate, victime ale unei societăți devoratoare, căreia nu-i rezistă decât indivizi robuști, lipsiți de sensibilitate și, de cele mai multe ori, și de caracter vom întâlni și în opera lui Delavrancea, Duiliu Zamfirescu, I. Al. Brătescu-Voinești sau I. A. Bassarabescu.

Tânărul Radu, venit de la țară, face primii pași pe scara socială, dar se prăbușește învins de necruțătoarea boală și de lipsa de înțelegere a celor din jur. Durerii lui că suferă de ftizie i se adaugă durerea Margaretei, una dintre surorile prietenului său,

Gheorghe, de a iubi fără speranță, și cumplita durere a mamei Ilinca de a-și pierde fiul în floarea vârstei. Într-o astfel de lume „Singurul amic” al unui gazetar onest, „străin și urgisit” este „un câine de pripas” cu care își împarte sărăcia, frigul și tristețea. Dezmoșteniții sorții sunt și ei priviți cu înțelegere și compasiune. Odată ajuns în închisoarea de la Dobrovăț, „Cassian” devine liderul „mișcării sindicale” a ocnașilor, scrie chiar o „proclamare” și „arată pumnul stăpânirii”, conducând ostilitățile împotriva unui director tipicar care nu ieșea „c-o iotă din asprimea regulamentului”. Cassian, împreună cu alți opt nefericiți, va plăti cu viața îndrăzneala lui.

„Vișan” este un tânăr „înalt, bălan și de o înfățișare foarte distinsă”; ofticosul său tată este băgat în pământ de o femeie care îi făcuse viața iad. Vișan comite o crimă odioasă, apoi, după trei ani de detenție, se oferă gloanțelor soldatului care era de gardă. Un alt ocnaș își scrie „spovedania”, dezvăluindu-și toate ticăloșiile pentru ca, în cele din urmă, să se facă „Dreptate” și el să înfunde pușcăria; „Este un Dumnezeu deasupra noastră” care răsplătește pe fiecare pentru faptele sale.

„În clipe de răgaz, departe de București, prin locurile pe unde vor fi hoinărit homerical Creangă și jovialul Hogaș, Vlahuță adună „File rupte” din caietele de liceu, în care descoperă chipuri de profesori și de colegi din Bârladul adolescenței sale. „Mogâldea” face și el parte din această galerie și vine, peste timp, să condamne sistemul de învățământ și pe învățătorii tortionari.

Din viața cazonă este inspirată nuvela „Ion”. „Cel mai mândru, cel mai voinic și mai frumos flăcău de pe Valea Dolii” pleacă la cătănie, din nefericire, pe un drum fără întoarcere. El îndură nedreptățile și loviturile sergentului Ghiță până într-o zi când, nemaiputând îndura, îi sucește acestuia gâtul. „Un vecin” cum e căpitanul „Moș Teacă”, „brutal, fanfaron, crud și grozav de ridicol” este o adevărată pacoste.

Lumea ratașilor face subiectul unor nuvele, precum: „Coriolan”. Acesta, fire sensibilă de artist, se căsătorește cu un înger pe nume Matilda, dar, după eșecul suferit în urma expunerii unui tablou, tinerei neveste îi cresc gheare și cornițe; după câteva replici tăioase, Coriolan părăsește căminul conjugal pentru a-și pune capăt zilelor, sus, într-un tei, la șosea.

„Tiberie Piscupescu”, licențiat în Drept, cu doctoratul luat la Paris, nu confirmă și ratează, pe rând, toate șansele care i se ivesc în viață.

O frumoasă femeie trăiește „O viață” goală și anostă, fără să fi cunoscut iubirea vreodată.

Din lumea parveniților, a escrocilor, a paraziților și politicienilor:

„Dincă C. Buleandă” reprezintă tipul escrocului parvenit, „om de douăzeci de mii de franci venit”, cu o „casă frumoasă și un băiat la Paris”, el fiind, în fapt, o „buleandă” morală;

„Cățiva paraziți”, numai șase la număr, nu reușesc sub nici o formă să-i depășească pe cei din zilele noastre;

„Inconsolabilii”, după moartea ființelor dragi, reușesc, în

cele din urmă să se consoleze;

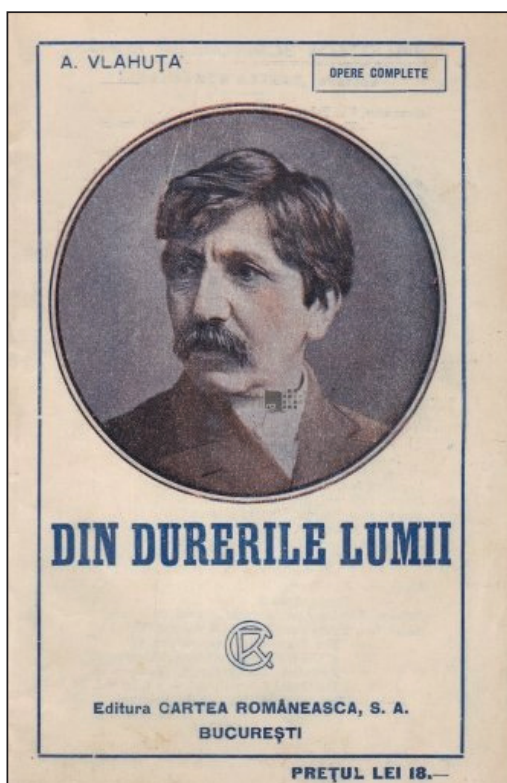
„Este o dreptate” pe lumea asta și unei femei care-și refuză maternitatea i se plătește cu singurătate și cu sărăcie, în toată bogăția ei; Merișescu are o ascensiune fulminantă: dintr-un băiat de cârciumar, el ajunge avocat de renume în București, se însoară cu fiica unui ministru, se alege deputat, are „moșii, palat, echipaje, servitori”; până într-o zi când un fost ocnaș, pe nume Toader Lungu, vine să-i ceară achitarea unor „Datorii vechi”, opulența avocatului datorându-i-se. Avocatul, după ce-i achită o parte din sumă și-i semnează două polițe, îl împușcă la o vânatoare de lângă București „ca din greșeală” pe creditor și, odată ajuns acasă, își trage „un glonț de revolver în cap”; și peste tot în această lume, atunci ca și acum, triumfător, „Moftangiul blazat”: „Și nu e unul, nu sunt doi, ci o spiță numeroasă”; chiar prea numeroasă!

Romanul „Dan” (1893) s-a bucurat, la apariția sa, de cel mai mare succes de public din epocă. Roman realist și psihologic, el este inspirat „din viața socială bucureșteană”, dar și din cele două căsnicii eșuate ale scriitorului, având astfel un filon autobiografic. Compus sub forma unor „File rupte” din câteva dosare de existență, romanul prezintă încă din primele pagini „Profiluri” contemporane.

Unul este cel al lui Veronescu-Prisăcani, tipul politicianului veros care, în dubla sa calitate de „deputat și membru în comisia de indigenate”, primise bani de la mai mulți ovrei cari cereau împământinirea”. În Camera Deputaților, un orator îl condamnă „în numele moralității publice și al prestigiului parlamentar”; dar deputații „osteniți și plictisiți” cer „închiderea discuției”. Doar presa „ticăloșită” mai scoate la iveală rufele murdare ale individului: delapidator în vama de la Prisăcani; vânător de zestre rupând inima unei văduvicioare de numai 60 de primăveri, „văduvă groasă la trup

și la pungă”... „Și pe când tot orașul fierbea de isprăvile lui și-l arăta cu degetul, el, rumân și surăzător, se primbla în trăsura-i elegantă, asista la spectacole și-și purta același aer triumfător al parvenitului fericit, bogat și invulnerabil față de codul penal” (A. Vlahuță: „Dan”, în „Scriitori români”, București, 1964, pp.12-13).

Doamna Rascal, directoarea Colegiului particular, îl acuză pe același Veronescu-Prisăcani de luare de mită și trafic de influență, ceea ce ne face să vorbim tot mai insistent despre actualitatea lui Vlahuță, alături de aceea a lui Eminescu și a lui Caragiale. Un alt parvenit este Mișu Razi, un individ „suficient, afectat și pururea încântat de sine”. În antiteză cu acești ipochimeni este prezentat Vasile Dan, profesor de filosofie și de limba română la un pension de fete din București; intelectual sensibil, acesta „caută să pună pe eleve la curent cu mișcarea intelectuală a timpului, le învață să gândească – lucru puțin obișnuit în școală pe vremea aceea, profesorii bizuindu-se mai mult pe memoria decât pe inteligența elevilor – le arată cât e de prețios darul de a observa, de a analiza și de a pricepe viața în toată însemnătatea și frumusețea ei” (op. cit., p.16). Chipul luminos al dascălului vine în contrast cu cele care populează fauna bucureșteană a momentului: „Toată

ființa lui respira o nemărginită bunătațe. Adesea inteligența lui elastică, generoasă prin rezerva și cumpănirea ei, făcea impresia acelor tablouri cu perspective mari, adânci, pierdute, ce par a nu mai avea sfârșit”. Invitația la cadrul pe care i-o face fosta sa elevă, Ana Racliș, scoate în evidență, rând pe rând, stângăcia, timiditatea excesivă și inferioritatea acestuia față de lumea mondenă și superficială.

Drama intelectualului, a inadaptatului într-o societate rapace, venală, mercantilă și coruptă de la Vlahuță începe, și el este demnul precursor al lui I. Al. Brătescu-Voinești, I. A. Bassarabescu și Cezar Petrescu, Camil Petrescu sau George Călinescu, în roman. Copilăria și adolescența eroului îi sunt umbrite de „însăpăimântătoare lipsă”, de „sacrificii” și „greutăți” și de „adevăratul eroism” al sărmanelor familii „cinstite și mândre în nenorocirea lor”.

Nostalgie și dureroase amintiri: căsuța albă din Bârlad, „la mahala, într-o curte mare și cu livadă-n fund – figura blândă și tristă a mă-sei, tată-său bolnav, venind ostenit de la cancelarie, într-una oftând și gemând”, iubitoarele surori, Aglaia și Smărăndița, care și-au vândut „o cruciuliță de aur” „pentru a-i cumpăra lui un autor latin” fac să pară rai vacanțele petrecute la Rădănești, la un unchi al său, „care era vechil la Leonida”: „Ca-ntr-o panoramă i se arată acum satul revărsat pe vale, ogoarele coapte în toiul căldurilor, și iazul somnoros, și pădurea întunecată, și toate locurile pe unde hoinărea cu băieții din sat, atât de veseli și isteți, cari știau cum se cheamă toate florile de șes și tot felul de păsărele și de gândaci” (p.19).

Tatăl său fiind pe moarte, copilul „cu inimioara lui de 11 ani” „se gândea la Dumnezeu, adesea îl vedea: un popă frumos, cu barba albă stând liniștit într-un jilț mare, de aur (...) și-mprejurul lui, sfinții mulți, cu chipuri de copii” (p.22).

Sfășietoarea tristețe a visurilor neîmplinite îl va urmări toată viața. Contrastul între „capetele sclivisite” ale filfizonilor, asemănătoare manechinelor „din vitrinele bărbierilor”, tineri „urâcioși”, „ridicoli”, „linși”, „înfrizurați și lustruiți ca păpușile de porțelan” și chipul plin de distincție al lui Dan este izbitor. Dan avea „o figură blândă, smeadă, pe când gândurile își puseseră deja marca lor de distincție, acel reflex de frumusețe interioară, misterios al ochilor lui căpriei, mari, cu pleoapele ostenite și gurii lui puternice, umbrită de o musteață neagră, lăsată în jos” (p.24).

Un precursor se dovedește a fi Vlahuță și în ceea ce privește modul în care prezintă „jocul de picioare”, „jocul de culise” și „jocul de interese” al presei dintotdeauna, obediță față de cei care zornăie mai tare pușculița puterii. Unii dintre cei care „țin spiritul națiunii în vârful condeiului lor” își vând conștiința cu primul prilej care li se ivește. Directorul de la gazeta „Steaua României” își îndeamnă redactorii să atace guvernarea:

„Să nu-i cruțați, băieți, sunt niște canalii infecte”, pentru ca, de la o vreme, să aplice cenzura în toată regula: „Domnule, spune același director, încruntându-se la redactorul încăpățânat, nu-nțelegeți că noi, în situația în care ne aflăm, nu putem decât să sprijinim guvernul?”. De aceea, Cezar Priboianu scoate „o gazetă fără patron politic” și „fără zgardă”. Articolul de fond scris de Cezar Priboianu cu privire la scandalul Veronescu-Prisăcani se încheia: „cu necesitatea tristă a guvernelor de a se sprijini pe tot ce e mai stricat și mai odios în elementul românesc, de a se înconjura de samsari și de lingușitori ordinari, pentru ca, în urletele lor, să nu se mai audă furtuna care se ridică, glasul celor patru milioane” (p.30).

Un alt profil, realizat tot în acvaforte, este cel al junelui Alfred Gamulea, zis Bimbirică: „Nalt, cu părul negru, buclat la tâmple, cu jobenul pe ceafă, un baston gros la subțioară, de-un fir negru de mătase îi atârna monoculul pe vesta albă de pichet,

jacheta cafenie, foarte lungă-n poale la spate, pantaloni largi, în culoarea oului de rață, se crede frumos, deștept, irezistibil, și pe figura lui veșnic oțărâtă se vede un dispreț, un dezgust de toate cele, ca și când ar zice mereu: „În ce lume infectă, Doamne, cu ce canalii sunt osândit să trăiesc!”. Cu trei clase gimnaziale făcute în șase ani la Craiova, acest Adonis ajunge reporter „la o gazetă guvernamentală subvenționată” (Ce pleonasm!). Ușile tuturor înaltelor autorități îi erau deschise, la „Capșa” discuta politică numai cu mărimile – reporterul partidului – nu umbla pe jos decât la brațul unui ministru, și-atunci muscalul lui „domnu’ Alfred” mâna la pas pe lângă trotuar, punea subprefecții în slujbă, înlesnea furnituri, antreprize, tranzacții între stat și particulari, deplasa voturi în Parlament...” (p.32).

Nu-i așa, doamnelor și domnilor, că Vlahuță este mai actual în vremea noastră decât era în vremea lui?

În portretistică, romancierul utilizează arta contrastului: „Priboianu, gras, vorbăreț, expansiv cu toată lumea, zgomotos, iubitor de chefuri și absolut străin de tot ce e artă. Dan, slăbuț, blajin, sfiicios cu lumea, pururea gânditor, contemplativ, figură și temperament de artist”. Avea mult în el din resemnarea, evlavia și melancolia celei care i-a dat viață și pe care eroul o sanctifica:

„Și-adesea îi revenea în minte, ca un tablou, atitudinea ei de sfântă și de martiră, o revedea stând îngenuncheată ceasuri întregi la icoane, cu ochii în psaltire, cu buzele tremurând de o șoaptă pe care numai Dumnezeu o auzea, și toată figura ei tristă, scăldată într-o lumină stranie, ca la unii sfinți din cărțile bisericești” (p.33).

Ca profesor, Vlahuță critică, din interior, sistemul de învățământ și pledează pentru schimbarea acestuia: „Azi și programele, și cărțile didactice și profesorii fac din școală o fabrică de spoială. Copilul „se trudește” să învețe papagalicește ceea ce nici dascălul nu pricepe; înlăuntru, mintea lui doarme pentru școală”. „Și bieții băieți trec prin școală ca printr-un loc de tortură” (p.34). Vlahuță visează „un ideal de școală” „unde să nu fie examene, și note, și apel nominal, unde profesorul să fie un bun prieten al elevilor, pentru ca aceștia să-l iubească, să le fie dor de el când nu-i de față, să li se pară că-i aud mereu cuvântul lui, blând și înțelept, toată viața să-și aducă aminte de ce-a învățat cu el la școală” (p.35).

În liniștea siderală a munților, prins în „Jocul ielelor”, Dan se gândește la viitorul literaturii române într-o glorie careia trudec, în ciuda vicisitudinilor; poetul Stelian, nuvelistul Graur, dramaturgul Petroni și el însuși. De la înălțimea gândurilor sale și a ferestrei hotelului Caraiman, Dan coboară între mondeni, răspunzând invitației pe care i-o face Ana Racliș; aceasta „c-o pălărie mare de paie dată cam pe ceafă, într-o rochie de flanelă albă cu dungi albastre umbla, legănându-și capul și trupul ca un copil răsfățat, vorbea tare și râdea de toate cele. Privirea, gesturile, toată ființa ei avea un aer ștregăresc, care o prinde de minune” (p.38). Societatea românească nu pare cu mult deosebită de cea elenă sau de cea franceză când Teofrast sau La Bruyère și-au scris „Caracterele”. Un astfel de „caracter”, lipsit însă cu totul de caracter, este Peruanu, „avocat mediocru”, „foarte activ, totdeauna grav la față și la vorbă”, cam „de patruzeci și cinci de ani”, pe care nevasta, o femeie „limfatică, bolnăvicioasă”, soră cu Ana Racliș, îl iubea „și se uita la el ca la un om superior, impecabil”. În timpul unei excursii spre Vârful-cu-Dor, un muntean nevinovat este lovit cu cravașa de către un căpitan zelos și Dan, neputând suporta nedreptatea, părăsește indignat grupul. Prozatorul opune chipul țaranului profilurilor celor avuți. Țăranii, gândește Dan, „cei mai buni și mai muncitori frați ai noștri” ar merita „o scriere unde să se arate în adevăr sufletul și starea țaranului român”, cu „obiceiurile, nevoile și gândurile lor”, iar nu țărani „de

ocazie și de teatru, ca aceia pe care-i scot subprefecții înaintea măriei-sale la zile de paradă”.

Procesul de autosugestie, de simbioză a sufletelor, de împlinire a inimilor comunicante îl determină pe Dan să vadă în Ana o planetă nouă:

„Îndărățul celor mai triste și mai întunecate gânduri, el simțea întotdeauna vibrând ceva luminos, și cald, și binefăcător, ca o mijire albă de soare într-un cer închis, acoperit de nori” (p.65); „În ochii ei dulci tremura ceva din propriul lui suflet; erau atâtea gânduri semănate de el, ca niște flori din altă climă, într-un pământ rebel, și toate răsăriseră. Minteia lui aluneca în urmă ca pe o proiecție de lumină, căutând pașii, atitudinile, privirile, sunetul glasului ei, atâtea licăriri de-o misterioasă fericire, ce l-au făcut adesea să simtă trecerea unui farmec necunoscut, a unei suflări nouă de viață peste inima lui ostenită, și zile întregi să rămâie visător” (p.65). De aceea, aflând că Ana se mărită cu căpitanul Drăghici, Dan „făcu un gest de silă și dezgust”; însă vestea că Ana nu are drept zestre decât „patruzeci de mii de franci” dar, că, în schimb, „costă scump” și că ea „nu știe ce-i banul”, îl îndepărtează pe înzorzonatul căpitan.

Dimineața, la munte, deschizând fereastra, mirosul de „câmp și de pădure” îi aduce aminte de Bârlad, de Crâng și de căsuța din Cotu-Negru. Fire poetică, în căutarea „unui suflet larg să-l înțeleagă”, Dan o idealizează pe Ana, în care vede „un suflet mare, care înțelegea lumea și viața așa cum le înțelegea el, care l-ar însufleți în fapte mari și l-ar susține, ca o providență, în toate gândurile și luptele lui – o ființă blândă, superioară, făcută pentru iubire și pentru jertfă” (p.77). Eroi lui Vlahuță au rude peste ocean, în eroii din romanele lui Scott Fitzgerald, iar descrierea minuțioasă a interioarelor ne descoperă un „balzacian” înaintea lui G. Călinescu; descrierea casei lui Peruianu, de pildă, o casă în care ochii „mici și întunecați” ai stăpânului, „cu reflexe de oțel” dădeau nu știu ce fior de primejdie ascunsă, de ceva fatal și necunoscut, ce-ți inspira o frică instinctivă, ca aprehensiunea morții; o casă în care până și copiii „erau gravi”, iar cățelușul Bubi „n-avea voie să latre decât la două săptămâni o dată, când îl scotea madama la plimbare”. Mișu Peruianu, acest adevărat stâlp al societății, își violează nepoata care, rămânând însărcinată, pleacă, împreună cu tatăl ei, la Paris. Ca și Allan din romanul „Maitreyi”, Dan, încă îndrăgostit, o absolvă de „rușinea unei fapte murdare, de care nu-i întru nimic vinovată” și dorește să aibă o femeie care a conceput cu altul.

Căsătoria lor are loc la Paris, în prezența tatălui Anei și a lui Priboianu, iar întoarcerea în țară, într-un compartiment din Sleeping-Car.

În timp ce-și contempla comoara de farmec și frumusețe, lui Dan „minteia i se pierde și gândurile îl dor” „de frica vagă pe care o dau fericirile mari și neașteptate”. În mariaj, regretând opulența în care a fost crescută, Ana se dovedește a fi „incapabilă de a face și ea ceva”, fiind inaptă pentru menaj, nefiind în stare nici de a fixa bucătăresei meniul pe a doua zi. La început, Ana îi ascultă

cu atenție conferința „Iubirea în poezia populară” și îi citește cu admirație volumele „Versuri și proză” și „Încercări literare”, acesta din urmă respins de Academie, prilej pentru Vlahuță de a-și exersa ironia și satira la adresa juriilor de aici, incompetentă și părtinitoare. Decepției pricinuite de respingerea volumului de la premiere i se adaugă durerea morții tatălui Anei.

Ideea de a părăsi Bucureștii care li se înfățișau ca o Gomora, „capiștea tuturor vițiilor”, este îmbrățișată de amândoi cu entuziasm:

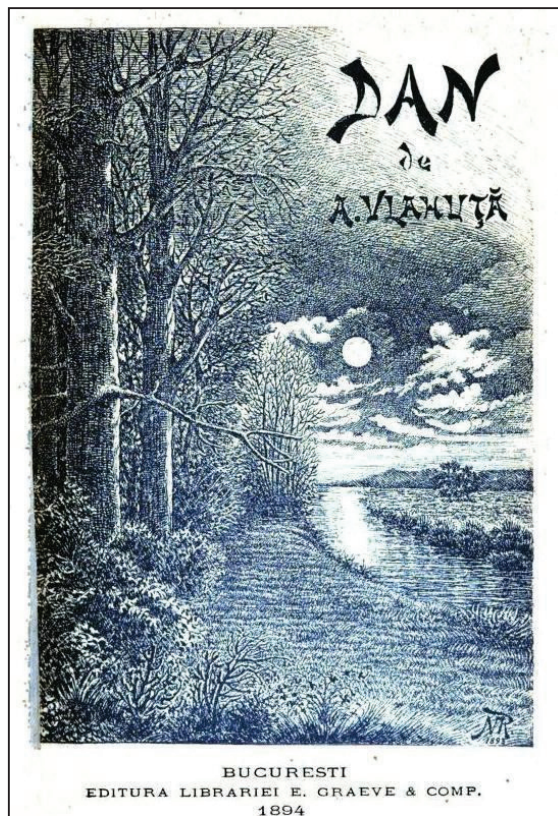
„Depart, o căsuță albă, simplă, ascunsă de copaci, un adevărat cuib de fericire, unde „să se iubească” „neștiuți de nimeni” și unde „să-și isprăvească și el drama la care lucrează de atâta vreme”; „acolo are să cugete în toată libertatea, ș-are să scrie pe fiecare an câte-un volum, viața celor asupriți, ticăloșiile orașelor mari, triumful parvențiilor, toată dezordinea, toate nedreptățile care se petrec zilnic, și nimeni nu le vede și nimeni nu le spune” (p.144). Odată numit judecător de pace la Pungești-Vaslui, Dan evada din societatea „în care oameni ca Veronescu-Prisăcani triumfau, (...) pe când cei buni și cinstiți rămâneau vecinic în umbră; spectacolul acesta îi zdruncina mintea, îl învenina peste măsură; nu mai putea gândi, când trecea pe stradă vedea atâția trântori fericiți, atâtea lichele enervante c-adezea îl cuprindea o scârbă imensă” (pp.146-147).

La Pungești, „Nici o privesc deosebită!”, cum notează dezolat romancierul; în schimb, judecătorul are de întâmpinat greutatea mari: pe lângă disconfortul locuinței, se adaugă indignarea față de potențaii locului care-i „permută” disciplinar pe oponenții indivizilor puși pe căpătuială, așa cum se întâmplă cu medicul Anton Pravăț. Ana se dovedește a fi sub așteptări; labilă psihic, ea trece de la starea de furie extremă, lovindu-și fetița care plângea, la una plină de tandrețe. Când Dan se plânge de dureri de cap, după o zi grea, Ana nu catadicsește nici măcar să-l compătimească:

„Ei se priviră cu ură, cu o sălbatică poftă de a-și spune cuvinte grele, veninoase, ireparabile” (p.163). Vizita doamnei Spano și a fiicei sale, Elvira, din familia cea mai de vază din ținut, a lui Temistocle Spano, proprietarul moșiei Pungești, le mai alungă gândurile negre. Pregătirile pentru balul programat o răpesc pe Ana de acasă și, în ceasurile când Dan

rămâne singur, „se abătea asupra lui tot felul de gânduri urâte. Atunci, se făceau în sufletul lui ca niște spărturi largi prin care-i năvăleau în conștiință toate grijile, toate suferințele latente care se făuriseră cu-ncetul în umbra vieții lui, și pe care, fără să știe, le purta demult în el, ca pe germenii unei boale ascunse” (p.165). În acele clipe, cineva din afara lui îi spune „vorbe întunecate, fatale, reproșându-i iubirea pe care a idealizat-o, himera după care a umblat, visurile pe care le-a avut...”. Pe de altă parte, în sufletul Anei se deșteaptă „toate gusturile, toate vanitățile și poftele frivole care dospeau în sângele ei, care lucrau înlăuntru ca o otrăvă lentă” (p.166).

Între cei doi „se deschide vechea prăpastie” pe care nu mai au cu ce s-o acopere. Cu câteva clipe înainte de a merge la bal,

norii negri se descarcă din nou:

„– Ține-te mai drept... ce te cocoșezi așa, parcă ești un pui de bodaprosti!”, sună nemiloasă observația Anei.

„–Nino dragă, ai putea să-mi vorbești mai cuviincios...”, îi face observație destul de moale soțul atrăgând asupra capului său cel de-al doilea fulger:

„– Da’ iute-ți mai sare țandăra!”

Balul a însemnat începutul sfârșitului. Ca un albatros pe puntea unui vas, Dan coborât din înălțimi, „în frac pentru a doua oară, se simte prost, umilit, ridicol, parcă nu mai e în pielea lui” (p.167). În schimb, Ana este „mlădioasă, elegantă, strălucitoare de frumusețe; ea pare o mireasă de prin basme, un vis ce plutește în aer, atât e de ușoară, atât e de vapoasă în rochia ei albă de matasă. Ochii, gâtul, brațele ei goale... toată ființa ei împrăstie lumină, și nu știi ce fluid captivant, tulburător” (p.168).

Întoarcerea de la balul în care Ana a strălucit iar Dan a suferit se face ca și plecarea: într-o tăcere de înmormântare:

„Dan se mira cum nu pricepea ea ce se petrece în sufletul lui, aștepta să-l întrebe, să se arate neliniștită, îngrijată de ce simte, de ce gândește el în momentele acelea” (p.172). În capul său „se făceau întunecimi și fulgerări subite, izbucniri de gânduri rupte, amestecate; în aceeași clipă îl năpădea un torent de imagini”, între care scena violului revine obsesiv; „inima lui gema în secret de-o gelozie surdă, pasivă, umilitoare...” (p.173).

Când aude reproșul Anei că nu a mai scris nimic, gândul, nemărturisit ei, îi răspunde: „Să scrii. Lesne-i a zice. Dar câte nu-i trebuie unui suflet pentru a se putea așterne cu tot dinadinsul la o lucrare vastă ca aceea pe care voia el s-o înceapă. Pentru că nu-i vorba aici să ai numai liniștea de azi; trebuie să vezi neted înaintea ta, departe; să simți odihna și echilibrul perfect pe care ți-l dă siguranța că ești la adăpost de orice griji; că nimic nu te amenință; să ai sentimentul de armonie și de lumina neîntreruptă, în care mintea ta să poată lucra izolată, retrasă pentru multă vreme din zbuluciumul și gălăgia vieții de toate zilele” (p.179). Într-un moment de sinceritate, Ana exclama dezarmant:

„–Dane, ce fericit ai fi fost tu dacă nu m-ai fi cunoscut pe mine!”

Primul capitol din romanul „O viață pierdută” al lui Vasile Dan prefigurează scena din „Ion”, capodopera lui Rebreanu; proiectatul roman se deschide „cu o horă în ziua de Paști, scrânciobul din băătăura cârciumei, lăutarii, chioțele și veselia celor tineri, oala cu vin pe care cei mai în vârstă și-o treceau unul altuia, sfaturile femeilor și jocurile copiilor” (p.182). Dar Ana este de părere că „din viața unor oameni de rând nu se poate trage un subiect frumos de roman; țăranul trăiește aproape ca un animal; ce sentimente? Ce gânduri?” (p.182).

„Suficiența și disprețul cu care-i vorbea Ana deștepta o mulțime de reflecții penibile” în sufletul eroului: „În momentul acela, Ana i se înfățișa ca o ființă perversă, care îi amăgise, îi furase iubirea și cele mai sfinte credințe ale lui, ca să-și râdă de ele. Ea aducea în viața lui deșertăciunea oarbă și lipsa de orice entuziasm a atâtor generații de trântori, desprinși să aibă toate de-a gata și să urască munca” (p.183). Atunci când revine discuția, „se încinse o ceartă crudă, înveninată. Sufletele lor tremurau de ură; o poftă bestială de a se sfășia îi apucase pe amândoi”; intimitățile spuse în ceasurile de iubire alimentau răutatea: „setea lor de a se răni, de a se înjosi unul pe altul”. Ana spune „cu voluptate lucruri oribile”; pronunță numele violatorului ca pe al cuiva îndrăgît și-și face „un bici din propria ei rușine, un bici cu care pedepsea amarnic pe nefericitul Dan”: „El simți o rupere bruscă, o disperare dureroasă în tot trupul, și în conștiința lui, ca într-o vâlvătaie de incendiu, îi tremurau deodată toate gândurile” (p.184).

Ana păstrase sarcina de la individul care o violase, dar

pierde copilul, pe care nu și-l dorea, de la omul iubit: „– Un copil? Dar aș prefera să mor... Ce oroare!”. Își reprimă instinctul sfânt al maternității dând câștig de cauză cochetăriei feminine. Furtuna din sufletul lui Dan este proiectată în afară: „Era o noapte urâtă, pe la sfârșitul lui octombrie. Afară ploua mărunț și urla un vânt amarnic, câte un vârtej se repezea cu mânie în ferestre, de parcă se clătina casa” (p.189). O nouă sfadă, de data asta având drept subiect pe căpitanul Drăghici, adâncește și mai mult prăpastia dintre ei. Dan urmărește îngrozit vedeniile care-l asaltează. Se repetă simptomele care vor duce la pierderea lucidității: „Și nu e nimeni să-l înțeleagă; viața cu Ana ajunsese un supliciu”.

În timp ce pronunța o hotărâre la tribunal „la mijlocul unei fraze, i se făcu deodată întuneric în minte și-și pierdu șirul, fața i se crispa într-o penibilă efortare de reculegere; el găngăvi de câteva ori aceeași vorbă, ochii i se umpleau de grijă, de spaimă, obrazii și urechile îi ardeau; puse coatele pe masă și-și lăsă capul în mâini. Când își ridică fața, era alb ca hârtia. Rugă pe ajutor să continue și plecă” (p.195). Este înlocuit din funcție și încercarea de a se trezi din visul urât, obsedant, eșuează. El declamă versuri în livadă și o privește pe Ana „cu ochi mari și blânzi, care nu mai vedeau realitatea”; Ana, la rândul ei, „se uita la el fix și deodată ochii i se umplură de spaimă, tot adevărul i se dezlegă în fulgerarea unui gând; c-un răcnet sfâșietor ea fugi din odaie ca de groaza unui ucigaș” (p.199). Dan este internat în casa de sănătate a doctorului Suțu, iar Priboianu, „zdrobit de osteneală și năuc de ce văzuse”, îi spune birjarului să-l ducă „la Cameră”. Prin ușa de la sala de ședințe se auzea glasul lui Peruvianu care vorbea, despre ce altceva dacă nu despre moralitatea omului politic în societate, dar mai ales în propria-i familie.

Dacă valoarea poeziei lui A.Vlahuță a fost minimalizată, poetul fiind considerat un epigon al genialului Eminescu, proza sa și, îndeosebi, romanul ar trebui să se bucure de o mai dreaptă cinstire. „Dan” este aproape o capodoperă și l-aș apropia de „Martin Eden” (Jack London), de „Iluzii pierdute” (Balzac) sau de „Blândetea nopții” (Scott Fitzgerald). „Dan” este un roman realist, dar și psihologic, având accente de satiră socială în contextul unei societăți al cărei crez stă în ban și în parvenirea în toate planurile vieții: literar, social, politic, prin toate mijloacele și cu orice preț. Idealiștii, cei cu o conștiință curată și cu o constituție mai șubredă, cedează psihic.

Ana o prefigurează pe Ela din „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război”, capodopera lui Camil Petrescu. Frivolă și cochetă, moștenind tarele generațiilor de trântori, ea este atrasă de lumea mondenă, strălucitoare și falsă, neputându-se ridica la înălțimea dragostei și admirației partenerului de viață. Dan își trăiește drama cu intensă luciditate într-o lume subumană.

Iluziile sale se spulberă rând pe rând; ființa iubită îl dezamăgește; fericirea conjugală este și ea iluzorie; Dan este tot un învins și pe plan profesional, unde triumfă cei care își pot vinde conștiința; refugiul său în artă, atâta vreme cât nici ființa iubită, nici Academia nu-i apreciază talentul și truda, se soldează, de asemenea, cu un eșec. Dan este un albatros care, lăsând înălțimile, coboară pe pământ pentru a fi ridiculizat și ironizat de soartă și de cei cărora zborul le este interzis. Drama socială și afectivă nu este numai a lui Dan, ci a tuturor artiștilor nevoiți să-și ducă existența într-o lume insalubră. El este un inadapabil deschizând seria inadaptaților lui I. Al. Brătescu-Voinești, I. A. Bassarabescu, Mihail Sadoveanu (din „Însemnările lui Neculai Manea” și „Locul unde nu s-a întâmplat nimic”), Cezar Petrescu (din „Întunecare”) și Camil Petrescu (din romanele și din piesele sale de teatru).

5 sept. 1918 - Bârlad.
 Alg. împlinesc 60 de ani.
 În prăbegie, bolnav, sărac,
 de mari greutate și de mari
 griji împresurat.
 Gândul că nu mai am mult de
 trăit (mă înseninează) ca o bău-
 tură răcoritoare, ~~me înviorază~~
 gândul acesta mă înviorază.

CASETA GÂNDURILOR GNOMICE

Adevărata iubire, veșnic tânără și
 inalterabilă, nu trăiește decât prin admirație.

Bătrânețea începe de când începi să te temi
 de ea.

Cel mai mare rău e deprinderea cu răul.

Adevărul așteaptă. Numai minciuna e grăbită.

Fericirea adevărată n-o are și nu poate s-o
 aibă decât acela care o dă.

Alexandru VLAHUȚĂ

Pagină scrisă la Bârlad, în chiar ziua sa de naștere
 din durerosul an 1918.

Înscrisuri pe soclul binecunoscutei statui a lui Vlahuță din Grădina publică bârlădeană,
 operă a sculptorului I. Dimitriu-Bârlad:

În bronz chipul ți-au săpat ca vecinic pildă fie
 vremurilor ce vor să vie - că tu străjar ai fost
 Libertății Dreptății, Adevărului.

Liga pentru Drepturile și Datoriile Femeii
 Cetățenii României Mari

Iubire e în razele de soare
 Și farmec în a codrului fanfară
 Și visuri dulci în liniștea de sară
 În cer și pe pământ e sărbătoare

Și-s fericit c-am fost o clipă-n stare
 Să simt în marea lumii armonie
 A gândurilor mele întrupare.

A. Vlahuță

Apărută în 1910, la trei ani după moartea pictorului, ca expresie a admirației și mărturie a prieteniei aparte care i-a legat – expansivă din partea scriitorului, deplin împărtășită, sinceră dar sobră, din partea mai rezervatului Grigorescu – cartea în format album, *Pictorul N.I. Grigorescu. Viața și Opera lui*, a fost scoasă la Ediția Casei Școalelor, București, Atelierele Grafice Socec&Co. Un exemplar din micul lot al exemplarelor de lux s-a aflat în biblioteca marelui cărturar Perpessicius, care l-a dăruit lui C.D. Zeletin. Neprețuitul volum, în 261 de pagini, cu 20 planșe fotogravură, 232 autotipii (pe aramă) și 17 facsimile (pe zinc) este astăzi în posesia bibliotecii Academiei Bărlădene, prin donația președintelui ei de onoare, C.D. Zeletin.

Cartea este frumoasă în fond și în formă deopotrivă, prin reproducerea picturilor, în sepia, pe eleganta foaie velină, cu foițe translucide care le apără și parcă le mângâie; dar și prin însemnatele mărturii despre marele pictor, folosite ulterior de toți biografii și exegeții săi, reprezentând sursa cea mai importantă pentru cunoașterea chipului în care artistul vede tehnica picturii, arta în general, dar și viața.

Vă propunem capitolul I, din cele XXII ale volumului bibliofil, perlă a secției de Carte rară a bibliotecii noastre (pp. 1-5).

Elena POPOIU

ALEXANDRU VLAHUȚĂ

UN SOL AL NEAMULUI

În zile ca acestea, când vechile credințe, cu sau fără părerea noastră de rău, se dărpănează, poate c-ar trebui să păstrăm un loc de cinste și un adăpost respectat artei, cea din urmă din religiile omenirii.

Bernard Peretz

Pofoarele vorbesc rar. E un anume grad de căldură care lămurește cugetarea lor și-i dă glas. Și atunci vorbesc tare, în azul veacurilor. Ele își au, pentru aceasta, interpreții și împluterniciții lor – crainicii gândului lor. Prin ei, marele suflet înfierbântat al mulțimii se dezvălește, în zăstămpuri depărtate, cum se dezvălește jarul pământului prin gura vulcanilor. Aprins și luminos întotdeauna, câteodată spăimântător.

Neamul nostru, din firea lui, vorbește puțin. Strămoșii noștri – oameni de război – erau tăcuți. Apoi, și fără asta, valorile grele prin cari am trecut, atâtea veacuri de griji, de zăbucium, de luptă pe viață și pe moarte nu ne-au îngăduit reculegerea, concentrarea prisosului aceleia de puteri disponibile cari ard parcă de nerăbdarea de a se descărca, de a se turna în formele trainice ale artei.

Mai ales pictura cere liniște și siguranță, îndestulare materială, zidiri spațioase, cu ferestre largi – o viață înfloritoare și liberă, primitoare de cea înaltă aristocrație sufletească pe care arta ar putea-o numi aerul ei. Noi n-am avut nimic din toate acestea. Câte vijelii au trecut peste viața și peste așezările noastre ar fi risipit fără de urmă, cum au și risipit atâtea, orice înfiripare de artă plastică ce-am fi putut și noi porni. În multe din bisericile cari ne-au mai rămas de pe vremuri se văd și astăzi resturi de icoane arse, ziduri sparte de ghiulele, sfinți cu ochii scoși de sulițele turcilor. Căci mai ales împotriva acestor vrăjmași ai tuturor creștinilor am luptat noi aici, neajutați de nimeni, atâtea amar de vreme. Câmp de război ne-a fost țara, de la Mircea până la Mihai Viteazul. Pictorii noștri, artiștii noștri, toți aleșii neamului nostru au pierit în bătăliile cu turcii. Deschideți istoria, și vedeți ce era aici, la gurile Dunării, în veacul de aur al artei creștine!

Din aceeași rasă de oameni mari au fost desigur și Ștefan al Moldovei, ca și Leonardo da Vinci al Italiei. Și în aceeași vreme au strălucit, fiecare aducându-și partea lui de bine pe lume. Înaintea lui Dumnezeu, în adâncimile tainice ale destinelor omenești, cine știe dacă nu e o legătură între paloșul de la Războieni și penelul de la Florența!

Sufletul artist al poporului s-a destăinuit adesea, în

șoaptă de grijă și de dor, pe minunatele cusături și alesături ale țărăncilor noastre, în măiestria cu care își ciopleau voinicii ghioaga de luptă, plugul de arat și fluierul de doinit, în felul cum știau toți la țară să-și împodobească portul, casa și viața lor. Ai zice că pe fiecare lucrător mijeste geana de lumină a unui răsărit care întârzie. În ce vifor am trăit noi, e de mirare că mai avem și ce-avem. Mă gândesc la cât sânge s-a vărsat pe bucățica asta de pământ, și, pentru prima oară, bag de seamă că în limba noastră instrumentul de țesut se cheamă război.

Cântece însă, cântece de vitejie și de dor, avem cum nici un alt neam de pe pământ nu cred să mai fi avut vrodată. E aproape singura artă ce ne-a rămas întregă din zilele acelea. Binecuvântată, mântuitoare doină, numai sufletul nostru te înțelege!

Sunt insule cari răsar deodată din valuri, în urma unei uriașe zguduiri telurice. Așa am ieșit noi în vază, după marile zguduiri politice de la începutul veacului al nouăsprezecilea. Și ca într-o tabără, când sună goarna deșteptării, un freamăt și un zor de pregătire a fost viața noastră de la un capăt la altul al țării. Din această proaspătă înviore de puteri, aproape sălbatică în izbucnirea lor, din acest clocot de viață frenetică au răsărit eroii mântuirii noastre – oameni de-aceia unici, aproape divini, a căror apariție în mijlocul unui popor înaltă stâlpi de lumină în istoria universală și despre cari cu drept cuvânt se zice că n-au înaintași, nici urmași.

Un astfel de om a fost pictorul Grigorescu.

Înainte de venirea lui – în afară de cea veche, amestecată și risipită pictură bisericească, la care nu se prea uitau cei cari mergeau să se închine, pe care foarte puțini știau s-o prețuiască și din care nimeni nu învăța ce era de învățat – nici o cărare, nici un semn luminos nu se arăta sufletului artist care ar fi vrut să afle încotro e adevărul. Atingerea cu Apusul așternea doar o poleială, o îngânare de artă și de cultură la suprafața vieții noastre. Și noi aveam nevoie de un glas care din adâncul *acestei* vieți să se ridice și despre *această* viață să ne vorbească. Un asemenea glas am avut în Grigorescu. Cum a vorbit el, în limba formelor și a colorilor, despre țara și despre neamul lui, a fost mai mult decât îndeplinirea unei chemări de artist. Un apărător înflăcărat, un sol neadormit al geniului nostru, în fața lumii care nu ne cunoștea și în fața veacurilor viitoare, iată ce-a fost omul acesta pentru noi. Ce-a fost pentru cealaltă lume, ce noutăți a spus el artei universale și cum le-a spus, și întrucât le-a spus în chip deosebit de ceilalți – aceasta se va lămuri deplin de către cei cari, uitându-se îndărăt, la lucrurile timpului nostru, vor putea îmbrățișa cu o privire mai senină, în orice caz mai pregătită, vederea largă pe care o deschide ochiului o anume depărtare.

PROF. GHEORGHE TAȘCĂ*

ALEXANDRU VLAHUȚĂ, ÎNDRUMĂTORUL

(fragment de conferință, cu prilejul dezvelirii bustului său la Bârlad)

Pentru Vlahuță fericirea neamului nu este din sterpele agitații politice, ci din munca ordonată, disciplinată, de fiecare zi și de fiecare ceas, a fiecăruia dintre noi, în strămtul nostru cerc de activitate.

Dar cea mai importantă parte a activității lui Vlahuță este partea socială.

Vlahuță, ca și Zola, visa la o alcătuire socială mai bună, mai dreaptă decât aceea în care trăim noi. Noua societate, pentru a putea aduce în această vale a plângerii, un grăunte de fericire, trebuie să fie așezată pe dreptate, pe iubire, pe adevăr și pe muncă. Aceste erau cele patru evanghelii pe care se încearcă el să clădească cetatea viitorului.

Singură dreptatea, sentimentul justului, poate înlătura ura dintre oameni. Omul care va ști să înlătore ura dintre frații care la rând se dușmănesc, acela va clădi cetatea dreptății. Dacă însă nimic nu se poate clădi pe ură, totul se zidește pe iubire.

Din adâncurile tănuite ale iubirii de oameni, isvorăsc puteri supraomenești, îndemnuri și avânturi ce dau câteodată, refrângeri de veșnicie vieții noastre de o clipă.

Dar cea mai sfântă dintre iubiri este iubirea de neam. Acesta este sentimentul care-l stăpânește pe Vlahuță, în cel mai înalt grad.

Iubește-ți neamul tău, – scrie el în „Valuri”, – mai presus de orice și fă și tu ceva pentru el.

Dragostea de neam nu este un sentiment platonice la el; această dragoste trebuie să fie pusă în acțiune; ea nu se poate manifesta decât prin faptă. Cei care cred că este suficient să strige, la fiecare răspântie, iubirea lor de neam, fără să facă nimic pentru propășirea lui, aceia nu aduc nici un folos neamului lor.

De aceea Vlahuță stă drept pildă tineretului de chipul cum trebuie să-ți manifesti dragostea de neam.

Cetatea viitorului însă, chiar de ar fi clădită pe dreptate și iubire, ar risca să se surpe dacă nu ar avea la baza ei adevărul și munca.

Adevărul e ca Dumnezeu, poate că este chiar Dumnezeu, zice el într-un pasagiu. Adevărul adeseori nu este băgat în seamă, pentru că:

Minciuna stă cu regele la masă. Dar lumea nu poate sta veșnic clădită pe minciună. Este vai de guvernării cari nu știu să se sprijine pe adevăr.

În vaiete să prăbușește-o lume.

Clădită pe minciuni.

Al patrulea stâlp al clădirii lui este munca.

În decurs de veacuri îndelungate munca a fost disprețuită. Munca era blestemul aruncat de D-zeu omului alungat din paradis, de-ași câștiga pâinea în sudoarea frunței.

Veacul al XIX-lea, în special, reduse pe muncitori la rol de rob.

În poezia intitulată *Proletar*, Vlahuță descrie starea tristă a lucrătorului din veacul trecut.

Munca însă nu este un blestem ci o binecuvântare; numai munca apropie pe om de Dumnezeu, căci ea singură-l pune în stare de a crea ca și cel atotputinte. Veacul al XIX-lea a emancipat munca, a sfărâmat prejudiciul. Omul a rupt lanțurile

care țintuiau de stâncă pe Prometheus, zeul care furase secretul creației prin muncă din cer, și-l dăduse omului.

În *Sfânta Muncă din Muncitorul*, Vlahuță întrevide zorile acestei noi evanghelii a muncii.

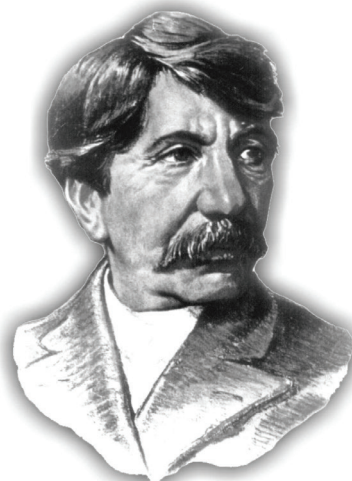
Muncește în tăcere, cu răbdare, cu bunătate, și-ți vei găsi în munca ta răspuns la toate întrebările care te chinuesc, scrie el în „Muncește și nu dispera”.

Acestea sunt bazele pe care înțelege el să clădească o viață socială mai bună și mai dreaptă, și dacă am îndrăznit să vă vorbesc, în astă-seară, de Vlahuță, a fost mai ales pentru a arăta tineretului care umple această sală, că el are o misiune mare de împlinit: aceea de a primi cuvântul maestrului și a propovădui evangheliile lui în tot norodul românesc, până ce scriptura se va împlini.

Din revista *Graiul nostru*, Bârlad, I, 7-8, sept.-oct. 1925, pp.86-87.

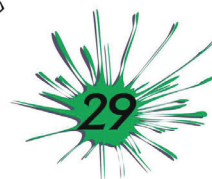
* **Gheorghe Tașcă** (1875–1951) a fost economist și profesor de economie politică la Academia de Înalte Studii Comerciale din București. Victimă a regimului comunist, a murit în închisoarea de la Sighetul Marmăției.

Serghei COLOȘENCO

ALEXANDRU
VLAHUȚĂ

BIBLIOTECA
EDITURA
SFERA

C.D. ZELETIN

LA ARDEREA MANUSCRISELOR...

Epilog*
(extrase)

*

Eram de jumătate de an medic la Hunedoara, aleasă de bună voie, deși mă aflam primul pe lista plină cu râuri de nume ale circumscripțiilor, fără să am o minimă informație despre ele: un soi de comunism toponimic: nu le deosebea decât denominația. În fața primăriei din Deva – o mare de lume. La nord, în grădinile de sub cetatea dacică, se afla paradoxala vilă a lui Petru Groza. În jurul pieței, hardughii săsești, luate azi ca emblematice pentru arhitectura patriei mele...

O doamnă de lângă mine, care își însoțea fiul absolvent, mă identifică, întrebându-mă – eram marele favorizat – ce prefer. Cum mă legănam în estetismul toponimelor de pe listă, zic:

– Întregalde! Sună frumos!

– Vai, domnul doctor, cum se poate?! Păi știți ce-i acolo iarna? Poteca dintre localități are de-o parte muntele, iar de cealaltă prăpastia. Iar pe potecă, iarna, gheața-i ca sticla! N-am ce zice, există un parapet... Și mai bat și lupii...

Eram căzut din lună. Ori mai exact – inhibat prin excitație supraliminară.

– Ce mă sfătuiți atunci să iau: oricum, am cerut „circumscripție categorie grea”.

– Luați și dumneavoastră Hunedoara: apă caldă la robinet, teatru...

...Numai că Circumscripția a III-a ce mi s-a dat după repartizarea de la Deva (ajuns, putea să mi se dea I-a, a II-a, a IV-a!) avea sute și sute de copii, două bidonviluri mizere, Bataga și Stufit, doctoriță-șefă atinsă de țicneală – de fapt era o paranoidă – și altele, și un așezământ de obstetrică extrem de productiv...

Într-o primăvară, răsuflând ușurat aflând că epidemia izbucnită în cele două bidonviluri nu este poliomielită, și după liniștirea subsecventă, trebuia să plec de urgență la București. Se afișaseră condițiile de înscriere la un concurs care mă interesa. A trebuit să mă deplasez la Deva, capitala regiunii Hunedoara, să obțin aprobarea medicului-șef pentru acest scurt răstimp, pentru care, de altfel, îmi găsisem înlocuitor. Cu toată tensiunea existenței mele, deoarece lucram din noapte în noapte, acest răgaz de două zile – plin și el de gânduri apăsătoare, printre care și spaima izbucnirii în urmă a epidemiei și întrebarea privitoare la numărul de candidați ce se vor fi înscris deja pe postul vizat de mine – îmi prindea bine, deoarece, deși călătoria de scurtă durată, voiam să trec repede și prin redacția *Gazetei literare*, unde poeziile mele zăceau de aproape un an. Alergătorul de la Maraton trebuia să-și coordoneze bine minutele cu respirația și să se gândească neîntrerupt la eficiență: timpul era îngrozitor de scurt!

Am reținut două episoade din această deplasare.

Primul episod.

În una din cele două zile, spre lăsatul serii, mă aflam pe

bulevardul Ana Ipătescu, fostul bulevard Lascăr Catargiu, în drum spre redacție, când deodată mă încrucișez cu doctorul Gh. Goldiș, conferențiar, apoi profesor la una din cele două clinici de pediatrie de pe Bulevardul Lacul Tei 120. (Fusese medic voluntar în războiul din Coreea în 1952). Luase inițiativa, cu un an în urmă, când mă aflam în București, a unui colocviu în trei: el, eu – pe atunci intern al profesorului Alfred Rusescu – și Mariana Constantinescu, interna profesorului Ionel Nicolau, conducătorul clinicii de deasupra. Mariana dispunea de pregătire profesională ieșită din comun. Era o legendă în acele timpuri când lumea încă se mai hrănea cu azur și bea roua legendelor. Frumoasă și de o erudiție medicală infailibilă. Dacă un medic făcea diagnosticul diferențial al unei maladii cu altele 5, ea îl făcea cu 25, argumentația era rapidă și fără greș. Înaltă, aleasă, taciturnă și frumoasă. Lăsa impresia genului. Ea aparținea unei clinici, eu alteia, în același imobil. Când ne întâlneam, pe culoarele unice, medicul primar, doamna doctor Rus, ne întreba: „Voi ați dat concurs de internat sau de frumusețe?! Faceți copii, că vi-i cresc eu!” Era, bineînțeles, o metaforă. Mariana, care s-a specializat ulterior în neurologie (disciplina care presupune cel mai slab contact al mâinii cu trupul bolnavului, ceea ce ea își dorea), în mod straniu, avea să se sinucidă...

Revin la întâlnirea de pe bulevardul Ana Ipătescu. Eu, coborâtul din noroaiile fetide ale Batagăi, așezarea troglodită care își avea drept acoperiș fumul etern al Combinatului Siderurgic al Hunedoarei, rămân deodată stupefiat când dulcele nostru conferențiar, fixându-mă cu lentilele ochelarilor lui de mare miop, ca-n imaginea eminesciană „cuibar rotind de ape”, mă apostrofează, departe de grația jocurilor noastre cu diagnosticele diferențiale, care veneau de pe luciul minții, în timp ce reproșul, de data aceasta, urca din adâncurile unui suflet pe care nu i-l cunoscusem:

– Păi bine, doctore, în loc să te afli la circumscripție, te plimbi prin București?

...Și eu care, la Hunedoara, numai nu ridicam pietre de moară!...

Câțiva ani mai târziu, devenit asistent la Catedra de Biofizică a Facultății de Medicină, s-a nimerit ca fiul lui să-mi fie student, excelent de altfel, iar tatăl să mă viziteze la Catedră, tot numai miere galbenă ca părul lui care începuse bineșor să fie năpădit de fire albe...

Dumnezeu să-l ierte!

Al doilea episod – reacție în lanț! O sută-două de metri mai departe, pe același bulevard, mă opresc la redacția *Gazetei literare*, ca să mă interesez de soarta unui ciclu de poezii lăsat aici înainte de plecarea mea la circumscripție. N-aveam decât cel mult o jumătate de oră la dispoziție – ca omul între două trenuri. Birourile erau luminate, dar goale! Redactorii, scriitorii toți, se retrăseseră într-o încăpere ceva

mai mare, sărbătorind a nu știu câta aniversare a lui Nichita Stănescu, redactor și el. Toată lumea se rotea cu paharul în mână în jurul tânărului vareg blond și frumos, care zâmbea cu o lucidă năucire: valurile din jurul lui clipeau. Mulțimea de colegi era prinsă într-o vrie nemaipomenită, care m-a respins brutal într-un recul eremitic. Și eu plecasem de la Hunedoara cu mare greutate, cu mari riscuri, mânat spre rezolvări vitale... Or, aici, nimeni nu mai vedea, nimeni nu mai auzea... Deși cred că mă cunoșteau toți, nimeni nu mă cunoștea. Necum să se mai gândească la faptul că venisem cu vreo treabă... Mă aflu în marele spațiu al absenței, indusă de către fericirea de circumstanță, într-o transcendență de opiacee... Aeronava redacției stătea să decoleze într-un chiu și-un vai! Zâmbeam către orice și către oricine, evident și către mine, care trăgeam discret cu ochiul la ceas... Ce epidemie, ce grijă a întoarcerii celei mai rapide la circumscripție, ce risc al controlului indicelui de mortalitate infantilă, ce drumuri din pastă de humă, paie, dejecte etc. să frământați alergând pentru a-ți termina acolo, în condiții de asepsie, cele câteva sute de vaccinări pe zi?! Nimic. Fericirea de obște îi zdruncinase pe toți și se lățise colorată, caleidoscopică, uitând de scop și de scopuri... Nevoia de zeu tocmai triumfa, însă nu știu, în cazul când aș fi cerut vreunui voios al aceluia areopag fremătător să-mi recite un vers, păstrat în inimă, al Marelui Vareg, ar fi putut să răspundă cererii...

Mioara Cremene tot căuta, cu minunații ei ochi albaștri și dulci, în camera ce părea că se clatină, ceva ce nu găsea. Ei îi dădusem mai an bădica Traian ciclul de poezii... Văd însă deodată că-mi studiază vestimentația. Într-adevăr, înainte de a pleca din București la circumscripție, îmi comandasem un palton mai acătării, un palton zdravăn din stofă chinezească groasă, de culoare bleumarin, să țină la vânt și ploaie. Cerusem domnului Peșcu, croitor de faimă în București, să mi-l facă lat în umeri, potrivit unor târâmurii friguroase, așa că era normal ca spatele să pară masiv. Ei! Tocmai pe masivitatea asta omogenă pusese ochii! Nu-mi dădusem seama că foiala redactorilor căuta un fundal adecvat pe care să-l așeze pe sărbătorit în vederea unor fotografii... Pretutindeni incomoda câte un detaliu al încăperii: ferestre, tablouri ale conducătorilor partidului, dulapuri etc. Spatele meu era ecranul ideal! Nu puteam să ies din încurcătură și din penibilul prim plan în care mă plasaseră gingașele gheare ale panterei, decât minimalizând situația și lăsându-mă manevrat de mâinile unei femei frumoase. Așa că, plasat pe funcția de ecran perfect de către îmbrățișarea de-a-ndoaselea a agilei feline, Frumosul Vareg și-a făcut, probabil, cea mai frumoasă fotografie... Pe vremuri se spunea – cu o locuțiune care astăzi îmi pare comică – „fotografie reușită”, izbânda constând tocmai în iscusitul aranjament al ambianței și imobilitatea de figură veșnică a subiectului...

Am plecat fără ca nimeni să-mi observe retragerea, după cum nu-mi remarcasem nici intrarea. Poeziile au rămas tot prin sertarele meselor de redacție. Dar ca să nu ies din subiectul dizertației mele târzii: e posibil ca tocmai aceste poezii ale mele să fi făcut cele dintâi onoare pubelei, adică safteaua...

Sau dacă vreun poet m-a observat totuși, și-o fi zis, cum mi s-a tot zis, fără să aud: – „Dar ducă-se, domnule,

la medicina lui!” E poate singurul rău pe care mi l-a făcut, indirect și fără voie, medicina, un rău răscumpărat totuși printr-o distanță care izolează de rele mai perverse, dar și schițează fără voie una din dimensiunile prestigiului.

*

...Am purtat aceste caiete și teancuri de hârtii pe unde m-au mânat cerințele vieții. Mi-a fost frică să le cercetez. Nu le-am deschis de teama penibilului și a caricaturalului peste care puteam să dau. În fond, nu puteam fi decât poeziile unui copil, ale unui adolescent. La urma urmei, chiar stângăciile i-ar fi putut spori țara de farmec...

Acum, citindu-le cu atenție și cu oarecare tăgădnare, ca un judecător complicat și sensibil înainte de a pronunța sentința, m-a izbit ceva ce n-aș fi bănuț: schelăria de idei pe care nu mi-o consolidau nici metaforele, nici vreo simplificatoare rigiditate didactică. Ideile se consolidau ele înde ele.

Apoi, la peste 70 de ani de la scrierea lor, îmi făceam griji că vor fi descriptive și impersonale. Impersonale nu erau deloc, deoarece eu, tu, el, noi, voi, ei erau prezente din plin, și, ceea ce mi-a făcut plăcere, departe de retorism. Poate profuzia lirică era prea puternică, urmare a ruperii brutale, la vârsta de 10 ani, de casa părintească, schimbând

C. D. Zeletin

Domnu-i domn și lerui ler

Spandugino

brusc normele civilizației de tip sătesc și intelectual cu cele ale unei civilizații urbane triviale și cu elementul intelectual reprezentat exclusiv de norma didacticistă, validată prin apostrofare nediscriminativă ori pedepsire drastică. Așadar, cum am spus mai înainte, închinam poezii mamei, tatei, fratelui, sorei, bunicilor și chiar unui unchi, frate al bunicăi dinspre mamă, Aglaia, mort în exilul fixat la începutul comunismului. În toate, nostalgia e penetrantă, copleșitoare, păstrându-și chiar înțelesul ei etimologic primar: dorul după meleagurile natale (în grecește).

Bănuiala excesului de descriptivism privitor la peisajul Burdusacilor nu-mi izvora din amintirea poeziilor pe care le scriam în singurătatea de la Bârlad, ci din existența peisajelor înseși, ca atare, ale așezării natale: pârâul Zeletin, pădurea Colonoasa, porniturile de la Hăghiac ori hucașurile de la Băluș, care-mi confirmau cu o mie de plante și de găze venirea primăverii și unde, sus pe un muncel, pe zăpodie, eram convins că am să construiesc un sanatoriu pentru bolnavii de tuberculoză, instituție pe care aș putea s-o reconstitui și astăzi exact, urmând fanteziei de atunci. Obsesia sanatoriului mi-o alimenta în taină, probabil, faptul că mama era din copilărie tușitoare, însă nu din cauza tuberculozei, ci a bronșiectaziei, urmare a unei epidemii de difterie. Toți copiii de vârsta ei din sat au murit, cu excepția ei, lăsând-o însă cu dilatări bronșice indelebile... Peisaje persistente și vii în memoria mea mai erau prăpăstiile reale ale râpilor, adevărate universuri autarhice, care fie râdeau cu gura până la urechi, fie că mă țineau la distanță prin impresia de beznă a infernului... Aud însă că, sub comunism, a existat o întreprindere *Trifod*, care nu știu dacă le-a conservat ori le-a nivelat...

Dar bănuiala era și mai gravă. Mă temeam că, în bună măsură, descriptivismul substituie ideea. Mă suspectam deci de sărăcie de idei. În realitate, văd acum că ideile curgeau ca nourii subtili sau, metamorfozate în nerv epic sub formă de alegorii, fulgerau spațiul lirismului. M-am suspectat – după cum mă suspectez și astăzi – de oarecare inaptitudine în ce privește vocația epică, deși trec, în ochii lumii, drept un bun povestitor. Scriam – văd – însă balade.

Mă temeam uneori că s-ar putea să se afle, într-un fel sau altul, că scriu. Eram pregătit: realismul meu consta în realitatea afectelor realității celei mai apropiate mie. Menghina, în funcționare lentă dar progresivă, a terorii ideologiei comuniste, mai precoce și mai nemiloasă în Moldova față de celelalte provincii românești, cerea însă poetului să cânte afectul social ori al aderenței față de niște abstracții politice netrăite personal, false și artificiale. Ori eu chiar augmentam unele stări afective firești și simple, ca dragostea de mamă, căreia nimeni niciodată nu-i va reproșa nimic, cu excepția poate a dragostei față de mama-patrie comunistă... Dar cum, până una-alta, scriam în taină, nu-mi făceam griji.

Astfel, la aniversarea din anul 1949 a mamei, departe de casa părintească, în atmosfera astringentă de la gazdă și malign bolșevizată de la liceu, îi închinam suite de poezii complicate ca arhitectură și cu hiperbole voite, anume ca să am cu cine lupta pe coala de hârtie. Astfel, mama nu-și sărbătorea aniversarea, nici măcar nu amintea de ea.

Așadar, într-o poezie îi deplângeam (îi decântam!) o bătrânețe mai puțin reală și mai mult imaginară, anume

pentru descărcarea unor sentimente de dor mai mult închipuite, declanșate de o ipotetică idee de îmbătrânire, idee care avea mai mult efect declanșator al curgerii lirice. În realitate, nu i-aș fi citit-o mamei pentru nimic în lume, deoarece era sobră și rezervată față de langorile oricui, dar mai ales ale unui copil, ba încă și băiat, ba încă... și al ei!

Iată două strofe alese din zece:

*Deși m-am preschimbat în fier,
Mă simt tot mai stingher,
Și-oricât cu gândul mă răpăd,
Tot tânără te văd.*

*La gândul că îmbătrânești,
Îmi spun: sunt spaime omenești,
Și-oricât cu gândul mă răpăd,
Tot tânără te văd!*

Ființa scumpă care îmbătrâneea avea 39 de ani, iar fiul care frisona la aprehensiunea îmbătrânirii ei, 14... Singurul care a stat pe loc, aspru și nostim în veșnicie, rămâne acest moldovenesc *mă răpăd* !

15 februarie 2016

* Din volumul *Domnu-i Domn și Lerui Ler*, Editura Spandugino, București, 2017, pp. 486-496.

SEMNAL

Sergiu Brandea

Destăinuiri

Un nou volum al bărlădeanului care a dedicat o carte celei mai pitorești străzi a Bârladului - **Strâmba**.

GHEORGHE GHERGHE

GÂNDURILE UNUI ROMÂN RĂMAS LA BRAZDĂ

Cine nu crede în viitorul neamului său este trădător de neam.
Octavian Goga

Istoria este reconstrucția vieții.

O viață numai prin rădăcini are trecut. Omul aparține unui neam, seamănă cu un copac, are rădăcini, trunchi, ramuri, frunze, flori, fructe. Fără rădăcini nu există viață, copacul și neamul se usucă. Când copacul are rădăcini viguroase, trunchiul va avea multe ramuri, flori, fructe. Dacă unele ramuri se usucă, cad și putrezesc. Și neamul se scutură din când în când de uscături... Istoria nu le mai înregistrează deoarece acele ramuri n-au avut flori și fructe.

Un copac neprotejat se sălbăticește. Același fenomen se întâmplă cu omul care nu-și iubește neamul.

Copacul nu poate trăi fără rădăcini. Moartea nu va ocoli nici neamul care își va părăsi pământul natal. Oasele strămoșilor se vor zvârcoli în pământul acoperit de mărăcinișurile uitării.

1. Se aude adesea: „Cutare s-a realizat în Anglia, Spania, Germania, Canada, State...” Iluzii! Cine ești tu, marele realizat pe pământ străin? Iluzoria poziție socială sau avere la care crezi că ai ajuns este o amăgire. Psihicul tău și al neamului tău va fi un continuu deșert, deși n-o vei recunoaște.
2. Să știe tot românul: „Cine a ales viața într-o lume străină va fi, el și urmașii lui, suflete pustii.”
3. După cum se comportă românii, este nevoie de alt popor în România...
4. Pentru mulți români, viitorul este sfârșitul: prea multă grabă și înghesuială pentru părăsirea neamului și a țării. Acesta să fie viitorul copiilor lor?
5. Neamul românesc sângerează, urmează septicemia dacă nu ne trezim! Primii afectați sunt cei din diaspora, nu mai au pe ce se sprijini, le-a fugit pământul de sub picioare!
6. Noi, românii, am ajuns vânători de iluzii, fugim disperăți prin lume, ne fugărește moartea.
7. Din când în când, strălucita diaspora mai trimite câte un reprezentant să mai mulgă câte ceva din România, o diplomă de calificare, un doctorat pe banii statului hulit, un tratament stomatologic, să vândă o casă, o curea de pământ. Asta-i România, o țară bună de jefuit. După ce au muls tot ce se putea, *diasporenii*, că români nu mai sunt, nu se opresc până în Canada, Anglia...bârfind pământul care i-a născut, țara care i-a crescut, locul care adăpostește părăsitele oase ale strămoșilor. Ce poți să le faci, au altă educație, altă mentalitate!
8. Pământul țării a devenit o povară pentru românii deveniți *diasporeni*. Prin sate a rămas o mână de bătrâni care încă se mai ceartă pentru câte o curea de pământ. Pentru copii, cred ei, încă sperând că nu și-au pierdut urmașii și neamul.

9. O țară nu se construiește cu dezertori, renegați, oportuniști. O țară se construiește cu cei rămași acasă și cu cei care iubesc fără să ceară.
10. Milioane de români nu se mai simt acasă în România. Aceștia sunt morți pentru neam. Urmașii lor sunt detașați de tot ce este românesc. Trecem printr-un război în care mor milioane de ostași, dar nu avem nici un erou.
11. Frați români, aduceți-vă copiii acasă, ne pierde neamul.
12. Ne-a pedepsit Dumnezeu, ne încântă cu moartea pe meleaguri străine. Nu am altă explicație pentru cei care nu-și respectă familia, neamul, Țara.
13. Trăim vremuri grele de definit de noi, generația în lichidare, devenită deja trecut. Părinții nu se mai înțeleg cu copiii lor, cetățeni europeni sau americani. Noua generație pare născută de Sfântul Duh. Strămoșii se vor întâlni cu urmașii numai pe celălalt tărâm. Oare în ce limbă vor vorbi?
14. În Țara mea și aerul iernii mă încălzește, și vânturile mă protejează când mă culcă la pământ, mă apropie de pieptul mamei.
15. Istoria este energia divină pentru existența umană. Poporul care nu-și continuă istoria moare. În viitor va fi român numai cine merită.
16. Când ai rupt cordonul ombilical cu neamul și Țara ta, sunteți morți și tu și urmașii tăi!
17. Pământul Țării tale e sfânt. A nu-i simți sacralitatea este o sentință de condamnare la moarte.
18. Renegații vor transmite urmașilor suflete zbuciumate.
19. Rădăcinile neamului tău nu vor avea vigoare în sol străin. Numai cu tălpile pe pământul Țării tale vei fi puternic, vei trăi și gândi prin înaintași.
20. Au plecat cinci milioane de români, a plecat o țară întregă!

Doamne, ai grijă de neamul românesc și de România, țara lui, numai Tu o mai poți face!

TEODOR OANCĂ

COZI DE TOPOR

Îmi vine să cred că, dacă îl întreb pe Sandu care e cel mai important subiect la ordinea zilei, îmi răspunde fără să aibă o rețineră că acesta e votul prin corespondență. Se discută în Parlament, se discută la majoritatea posturilor TV, ziarele sunt pline de comentarii pe această temă. Așa credeam alaltăieri când urmăream și eu o discuție aprinsă la un post de televiziune. Totul se învârtea în jurul ideii că trebuie să se ia cele mai bune măsuri care să asigure exercitarea dreptului la vot tuturor românilor aflați pe alte meridiane ale Pământului. Și ca să se evite cozile de sute de metri de la centrele de votare, votul prin corespondență pare să fie soluția cea mai bună de urmat. Dar mai documentat pe această temă pare să fie, dintre toate cunoștințele mele, chiar Sandu. De când l-au înzestrat copiii de ziua lui cu o tabletă care pare să fie o adevărată enciclopedie de buzunar, Sandu e mai documentat decât mulți participanți la discuții pe această temă la unele emisiuni TV de mare audiență. Mi-a demonstrat-o azi când l-am invitat la o cafea.

– Știi cum e cu votul prin corespondență? Nu e treabă complicată, dar trebuie îndeplinite anumite condiții. Cea mai importantă e să te anunți la ambasadă sau la consulat că ești rezident acolo și să-ți comunici adresa. Altfel unde să-ți se trimită plicul cu buletinul de vot, cu declarația pe care s-o completezi și s-o semnezi, cu autocolanta pe care s-o lipești în spațiul cu numele candidatului sau al partidului pe care îl preferi și cu autocolanta cu care sigilezi plicul în care pui buletinul de vot și declarația?

– Văd că ești tare documentat.

– Am citit totul pe Google.

– Te cred. N-am avut atâta curiozitate. Dar e ceva care mă miră și nu găesc o explicație.

– Ce anume?

– La toate votările participă în țară cel mult jumătate din cei înscriși pe liste. Nu înțeleg de unde atâta apetit pentru votare la cei plecați, că parcă toți ar vrea să voteze, dar numai unii apucă.

– Din cauza asta se dorește implementarea votului prin corespondență, încât cel puțin marea majoritate a diasporozilor...

– A diasporozilor.

– Fie și așa, numai să poată vota. Dar câți își declară adresa la ambasadă

sau consulat? Am auzit zilele trecute că cei care lucrează la negru, și sunt cu zecile de mii, sunt dați afară de patroni dacă fac acest lucru. Acolo fiscul lucrează eficient. Totuși, propaganda care se face pentru acest sistem de vot poate avea și alte motive.

– Care?

Sandu mă privește lung, mai soarbe din ceașcă o buză de cafea și parcă vrea să spună că sunt și situații care dau de gândit când vine vorba de votul prin corespondență.

– La ce te gândești? îl întreb.

– Dar la câte nu? spune Sandu, dându-mi de înțeles că din orice poate rezulta o afacere.

– Cum așa?

– Uite, să zicem că la una din mesele de pe trotuar ale unui bistrâu, ca să mă exprim în limbajul local de acolo, e un grup de amici care discută exact despre problema noastră de acum. Trece unul pe lângă ei, îi aude vorbind românește și strigă la nevastă-sa, care e la câțiva metri în fața lui:

– Zambilo! Buletinul meu de vot e la tine?

Nu apucă Zambila să răspundă că unul dintre amici îl trage de mânecă și-l întreabă:

– Zici că ai un buletin de vot?

– Am, zice omul mirat de întrebare.

– L-ai completat deja?

Diasporozul înțelege cum stau lucrurile și răspunde sincer:

– Numai declarația.

– Foarte bine, zice amicul, nu te dispensezi de el?

– Ce să fac?

– Mi-l dai contra cost. Știi bine că în lumea asta totul se vinde și se cumpără. Îți dau zece euro pe el.

Răspunsul diasporozului e năucitor:

– Domnule, ieri l-am vândut pe al nevesti-mi cu patruzeci.

– Să fii sănătos. Îți dau și eu patruzeci.

– Domnule, de ieri până azi a mai crescut prețul. Dacă vrei, negociem.

Până la urmă diasporozul primește cincizeci de euro și pleacă mulțumit. Amicul se întoarce la masă, satisfăcut de afacere. Unul dintre comeseni ridică paharul de bere, își felicită prietenul pentru târgul încheiat și rostește solemn:

– Să fie într-un ceas bun, pentru salvarea României.

După ce amicii pun paharele pe masă, toți ochii se îndreaptă spre buletinul de vot, asistând ca într-un ritual la lipirea autocolantei acolo unde cred ei că îi este locul.

– Eu zic să fotografiem cele două documente, buletinul de vot și declarația, spune un amic. Fotografia, ca document, poate prinde bine.

– Suma ar putea fi decontată, zice un altul.

– Nu este exclus, chiar dacă DIICOT-tul a pornit cercetări privitoare la subvenționarea unor acțiuni susținute din afară, spune cel cu telefonul mobil în mână.

– Care se vor încheia cu „Fapta nu există”, rostesc ceilalți în cor.

Un hohot de râs atrage atenția celor de la mesele vecine.

– Ce zici, Tache, de un asemenea episod? Crezi că nu e posibil?

– Orice e posibil. E un alt fel de jertfă patriotică, vorba lui Caragiale.

– Și eu zic tot așa. Pădurea e plină de uscături, dar și de lemn verde pentru cozi de topor.

Luminița COJOACĂ

Întrebări de taină

Mirări adormite
Cu ceară sfințite
În noapte lungite
Cu spini apropiați
În noapte scăldați
De om apărați
Cu drojdie dospită
La soare lungită
Arome alese
De doruri culese
Cu ropot de urmă
Un suflet în turmă
De îngeri aleși
Cu urma-înțeleși
În limbă vorbită
Doar urmă trăită
Cu doruri de foc
Și ochi peste tot
Ales peste urmă
Un ropot din turmă
Răsare la lună
Lumină postumă

VIATA ACADEMIEI

- urmare din pagina 2 -

Marti, 6 august 2019 ora 15, la inițiativa Academiei Bârlădene, Consiliul local și Primăria Bârlad au organizat manifestarea omagială consacrată poetului Cezar Ivănescu (1941–2008). Emoționanta comemorare a început cu evocările rostite de Elena Monu și de cei doi invitați speciali: prof. univ. dr. Simona Modreanu, șefa Departamentului de franceză al Universității „Al. I. Cuza” și poetul Lucian Vasiliu, directorul Editurii Junimea (v. detalii la pp.3-7). Au luat, de asemenea, cuvântul primarul municipiului, Dumitru Boroș, prof. Vasile Cărcotă, artistul plastic Corneliu Vasilescu, prof. Gruia Novac, Dragoș Mastac, patronul Casei Vechi. Elena Monu și Dumitru Boroș au dezvelit placa memorială amplasată pe latura sudică a clădirii unde a locuit poetul între anii 1966–1968.

Duminică, 25 august 2019, Protopopiatul Bârlad și Biserica Sf. Arhangheli Mihail și Gavril din satul Pogana, reprezentati prin părintele Protopop Vasile Lăiu, respectiv preotul Ciprian Tacu, au organizat, cu binecuvântarea P.S. Ignatie, Episcopul Hușilor, prima ediție a concursului *Răsună toaca la Pogana*, având 63 de participanți, copii cu vârste

În centrul imaginii, de la stânga la dreapta: Simona Modreanu, Dumitru Boroș, Lucian Vasiliu, Elena Monu, Simion Bogdănescu, Corneliu Vasilescu.

cuprinse între 3-15 ani. Elena Monu a fost invitată în calitate de colaboratoare a revistei *Potirul Poganei*, Biserica satului fiind singura parohie care scoate o revistă (redactoare sunt Mitrița Galben și Dorina Stoica, membre ale Academiei Bârlădene). Ținem să subliniem prezența altui membru al Academiei,

La festivitatea de la Pogana: Elena Monu, pr. Vasile Lăiu, pr. Ciprian Tacu, primarul Marcel Gâfu, Nicolaie Mihai, Dorina Stoica, Mitrița Galben.

vibrante din *Moldova mea*, precum și tonurile melancolice din *Nici voi simți*.

Cezar Crăescu, sprijin de nădejde al multor activități ale noastre. Astfel, la ceas de amiază, **duminică, 18 august 2019**, când s-au împlinit 62 de ani de la trecerea în veșnicie a poetului G. Tutoveanu, micul grup format din Elena Monu, Elena Popoiu și Cezar Crăescu au făcut obișnuitul moment de reculegere la mormântul poetului, unde, în liniștea după-amiezei de toamnă, s-au făcut din nou auzite versurile binecunoscute și

Închinare la mormântul poetului: Elena Monu, Cezar Crăescu.

Marti, 10 septembrie 2019, a revenit la Bârlad, pentru tradiționala săptămână pe care o dedică, în fiecare septembrie, orașului natal și prietenilor, **Ioan Enache. Jean Enaş** cum i se rostește numele în franceză – este elvețianul-român cu un dublu *Acasă*, acolo și aici, dar cu o unică rădăcină, care îl recheamă an de an *Acasă*, aici...

A plecat din România anilor 70 deja francofil în mare măsură francofon, și viața i s-a împărțit în două – jumătatea elvețiană tot mărindu-se, până va atinge anul viitor 50 de ani... La întrebarea dacă se simte mai mult român sau mai mult elvețian răspunde: elvețian de origine română.

Acasă, acolo, își cultivă grădina la propriu, la casa din Sierre, cantonul Valais (detaliu simbolic, inițiala înscrisă pe numărul de înmatriculare al mașinii este... VSI!), grădina înflorită din primăvară până toamna târziu... Își cultivă grădina și în sens voltairian, hrănindu-și mintea și sufletul prin lecturi, călătorii, dar și prin revenirile, an de an, la matcă, în Bârladul unde își cultivă prietenii păstrați din anii de școală – colegi și colege din promoția 59, prima a Complexului Școlar din Bârlad, cu nume cunoscute precum Elena Monu, Nicolae Crețu, Mihai Daraban – și unde își întreține și își trăiește interesul pentru tradițiile culturale ale locului: este, nu doar cu numele, membru al Academiei Bârlădene, este informat la zi cu ce se întâmplă în viața ei, o susține cu generozitate, citește și chiar colaborează la revista noastră...

Rămâne pentru noi prietenul, bârlădeanul Nelu Enache...

Își merită *Diploma de fidelitate* pentru constanța prieteniei, acordată la tradiționala întâlnire de septembrie organizată de Academia Bârlădeană.

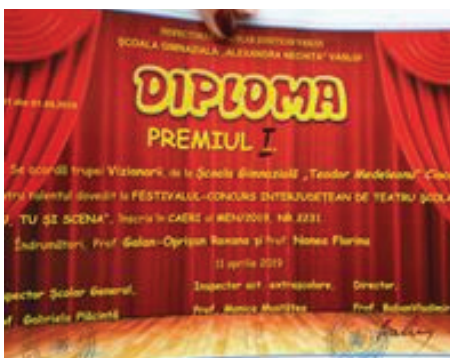
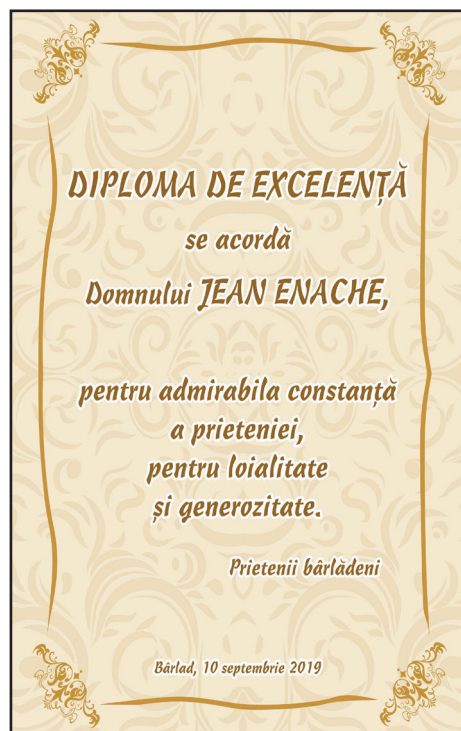
„Elvețianul bârlădean” la Academia Bârlădeană, împreună cu Mihaela Tudor și Elena Popoiu.

Școala „Teodor Medeleanu” din Ciocani a inițiat acum șase ani un proiect regional, intitulat „Lumea viitorului”, care a fost aprobat la nivel de minister, în C.A.E.R.I. Anul acesta s-a desfășurat ediția a VI-a a proiectului-concurs, care cuprins 5 secțiuni: arte plastice (desen, grafică, pictura), machete, ppt. – filme, creații literare și modă, toate având ca temă viitorul în viziunea elevilor, de la clasele primare la liceu. Anul acesta, am primit peste 100 de lucrări, din șase județe, 12 școli, care au fost premiate, fotografiate și păstrate ca materiale experimentale. Iată câteva dintre realizările noastre: Extraterestri cu capacități extrasenzoriale, conectați la o planetă informatizată.

Școala noastră participă de doi ani la concursuri și festivaluri de teatru pentru elevi, prezentând piese originale, textele fiind scrise de prof. Roxana Galan. În acest an am fost premiați la Concursul „Eu, tu și scena”, Școala „Alexandra Nechita” din Vaslui, cu **premiul I** pentru cea mai bună

interpretare și tot **premiul I** pentru cel mai bun text: „Site-ul interzis”; tot la Vaslui, am obținut locul al II-lea la Festivalul de teatru „Mihai Sadoveanu” cu sceneta „Platera”.

Roxana Galan

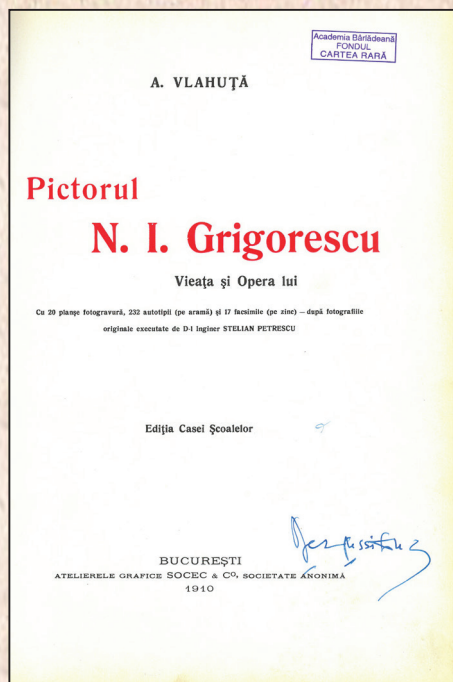

Site-ul interzis

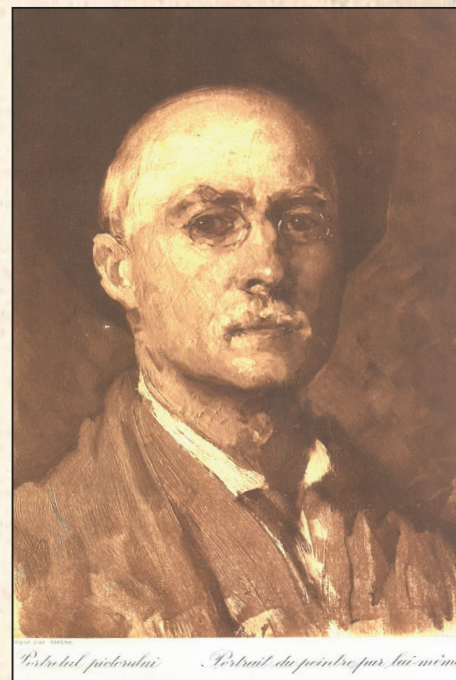

Platera

Vlahuță sau forța prieteniei

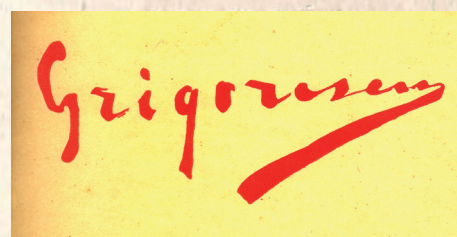
...Aveam nevoie de un glas care din adâncul acestei vieți, să se ridice și despre această viață să ne vorbească. Un asemenea glas am avut în Grigorescu. Cum a vorbit el, în limba formelor și a culorilor, despre țara și despre neamul lui, a fost mai mult decât îndeplinirea unei chemări de artist. Un apărător înflăcărat, un sol neadormit al geniului nostru în fața lumii care nu ne cunoștea și în fața veacurilor viitoare, iată ce-a fost omul acesta pentru noi.

Peisaj de toamnă (Posada)

În crâng

www.academiabarladeana.ro/ e-mail: academic@academiabarladeana.ro

Academia Bârlădeană

Revistă editată de Societatea literar-culturală Academia Bârlădeană.

Anul XXV, nr. 3(76), septembrie 2019, Bârlad, Bd. Republicii nr. 235.

Cont: RO10RNCB0260003275640001 - BCR Bârlad.

Colectivul redacțional: Serghei Coloșenco (redactor-șef), Ritta Mintiade, Elena Popoiu, Simion Bogdănescu, Bogdan Artene, Florian Pricop, Constantin Romete.

Consultant: C. D. Zeletin.

Fotografii: Cezar Crăescu, Barlad Online www.b-o.ro

Responsabili de număr: Elena Popoiu și Serghei Coloșenco.

Tipărit la S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad (Tel./Fax: 0335 425302)

Manuscrisele trimise pe adresa redacției se publică în ordinea necesităților redacționale. Materialele nepublicate nu se restituie.

Răspunderea pentru conținutul articolelor publicate aparține autorilor.

ISSN: 1584-8361

Număr apărut cu sprijinul membrilor Academiei Bârlădene și al doamnelor Adriana și Elena Istrate